

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

X. évfolyam.

KISS JÓZSEF

38. szám

ALAPITTATOTT 1870.

Angol, francia
uri dívtárcsikkok, fehérnemű-
és kalap-raktár

Várady Béla

BUDAPEST,
IV., KISHID-UTCZA 9. SZÁM.
Készít férfiruhákat
mérték szerint.

VIZVÁRI

Szerkesztőség és kiadóhivatal

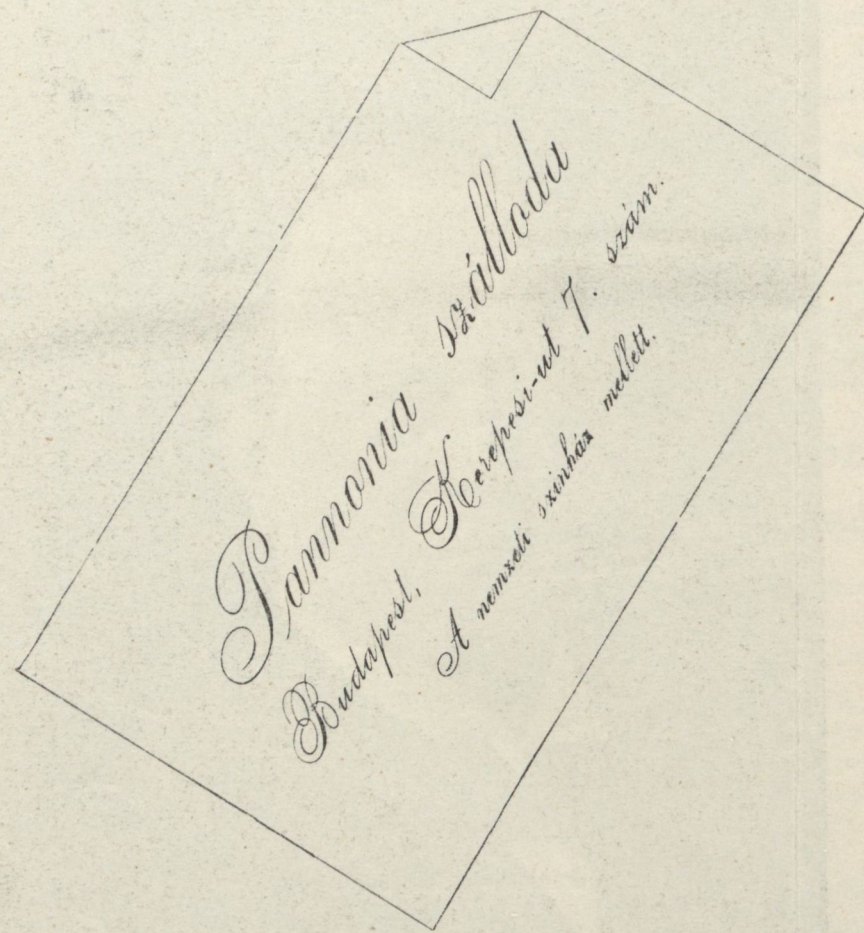
VII., Alsó-Erdősor 3. sz.

THE GRESHAM

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók: Budapest, V., Ferencz-József-tér 5—6. szám
a társaság házában.

A társaság vagyona 1898 december 31-én kor. 168.924.140.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1898. decz. 31-én » 29.765.473.—
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések valamint
vásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) » 362.853.507.—
Az 1898. évben a társaság 6612 kötvényt állított ki » 58.680.009.—
összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a
társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgál a
magyarországi- és a kelet fiókjai Budapesten, valamint ennek ügynökei a fiók
minden nagyobb városában.

Mölzel Károly és Fia

BUDAPEST IV., KRISTÓF-TÉR 7. SZ.

MÉRTÉK SZERINT
3 NAP ALATT
.....

ALAPITTATOTT 1860.

EGY HASZNÁLT.
CZIPŐ A LEGJOBB
.. MÉRTÉK ..

Saját készítményű czipő raktár.

FÉRFI, NŐI ÉS GYERMEK CZIPŐK.

Hasonló nevű czégekkel össze nem tévesztendő.

Elsőrangú hazai gyártmány.

Gőzcséplők

Pontos ezim:

Első Magyar

Gazdasági Gépgyár

Részvénytársulat

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli
gazdasági gépgyára,
mely a gazdálkodáshoz szükséges

összes
gazdasági gépeket gyártja.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakszavagó kérés
déllel bizalommal hozzánk fordulni.

Részletes árjegyzékkel
és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szecsavágók.

Morzsológok.

A
KRONDORFI
SAVANYUVIZ
az előkelő világ asztali vize.

Budapest
egyedüli szak-
szerű intézete.

A fehérneműek tisztításra sa-
ját kocsijainkon háztól el-
vitetnek és haza is szállítat-
nak költségmentesen.

Saját varroda,
a fehérneműek
kljavitására.

„HATTYU”

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, VII., Óvoda-u. 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű mosást és vasalást
magánosok, szállodások, kávék, vendéglősök és üzle-
tek részére. — A n. é. közönség szives pártfogásáért esd

Vidéki megrende-
lések pontosan s
lelkismeretesen
eszközöltetnek.

Sebestyén és Társa

Telefon: „Hattyu-mosóda”.

A mosás minden
kém. vegyszerek
nélkül történik.

PÁRISI SZÉPÍTŐSZERKEK.

Ártalmatlanok Világhírűek.

„Viola”-crème az arcbőrt üdíti
és szépi Zsirta-
lan. Nappal is kiváló eredménnyel
használható, mert a bőr azt rögtön
magába szívja. 1 tégely ára 1 kor.

„Viola”-szappan lugmentes,
azért használ-
latban kitűnő s a bőrt nem eszi.
1 darab ára 60 fillér

„Viola”-puder abszolút ártal-
matlan. Fehér,
crème- és rózsaszínekben 1 do-
boz ára 1 korona.

Kapható a GEML-féle gyógyszertárban Temesvár,

HORVÁTH ZOLTÁN

SZINÉSZETI ELŐKÉSZÍTŐ ISKOLÁJA

BUDAPESTEN, KEREPESI-UT 20., IV. EM.. (FELVONÓ).

ALAPITTATOTT 1892-BEN.

Képzés a színművészet minden ágá-
ban. Énekintés az alapgyakorlatoktól
a legmagasabb kiképzésig H. Vukovich
Aranka kiváló hangverseny énekesnő által.
Színpad. Teljesen felszerelt könyvtár. Ké-
képzési időtartam 24 hó.

Felvételek egész évben.

ALAPITTATOTT 1892-BEN.

Fővételi vizsgadíj 3 forint. Tandíj
az énekosztályon 20 forint, a drámai
osztályon 11 forint havonta. Kiváló tehet-
ségű, de szegénysorsú növendékek tandíj-
kedvezményben részesülnek.

Beiratási díj 5 forint.

MÉGBEJEL MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 10.—

Félévre 5.—

Negyedévre 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Alsó-Erdősor 3. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, szeptember hó 17. —

*Október elsejével kezdődik az új évnegyed.**Azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hova előbb megújítani sziveskedjenek.**Mai számunkhoz erre a célra posta-blanquettákat mellékelünk.**Előfizetési feltételek: Egész évre 10 frt. Félévre 5 frt. Mutatványszámok ingyen.**A HÉT szerkesztősége és kiadóhivatala,**VII. ker. Alsó-Erdősor 3. szám.*

Krónika.

Bánffy Dezső naplója.

IX.

— szept. 11.

Ma kint jártam a házam telkén s megvizsgáltam a dolgot. Bizony, bajos lesz, mert a statisztikai palota mégsem olyan alkalmas, mint a közigazgatási bíróságé. Innen a kapus akár a szobám ablakába is beláthat (nyitva tartom s csak olyankor csukom be, ha a látogatóm olyan ember, aki fél a léghuzamtól) s a legpontosabban vezetheti a listát. A statisztikai hivatalból azonban nem látni a portámat. Ugyan mit csinál majd az én Széll Kálmán barátom, hogy szemmel tartsa, kik járnak hozzám? ... Hm, hanem azért még sem teszem el a házamat, segítsen ő a bajon. Legjobb lesz, ha velem szemben rendőr-szobát létesít, vagy egy hölgyzenés kávéházat. Akkor legalább a legjobb barátjára bízhatja a közigazgatási bíróság portásának a spiczli-szolgálatát.

szept. 12.

Most igazán kíváncsi vagyok, mint vélekedik Tisza Kálmán e dolgokról. Hahó, engem nem lehet kidobni a pártból, én nem vagyok bent. Jó Horánszky egyenesen Tiszáék ellen dolgozik s akármi legyenek, ha nem egy megállapított tervnek az első bejelentése a famózus szepsi-i beszámoló. Tiszáékat ki kell dobni a pártból. És Tisza Pista még mindig mondja, hogy amikor ő Széll zászlaja alá állt, nem hajlandó semmi olyan lépésre, mely a Széll politikája ellen irányulna. És az öreg Tisza még mindig gondolja, hogy neki nem szabad megbontania a párt egységét, mert ezzel ártana az országnak. Hát nem látják ezek az okos emberek, hogy akármiképen lapulnak is

meg, akár mennyire nem tesznek semmit, akárhogy dokumentálják a lojalitásukat, a párt egységét mégis megbontják, mivel az új elemek nem akarják őket megtűrni tovább? Hiába akar a víz vegyülni az olajjal, ha az olaj nem akar keveredni. A párt elemeinek különböző a fajsúlya, azért lehetetlen, hogy a könnyebb olajok fönt ne uszkáljanak.

Hogy pedig az ő fifikusságukkal mire számíthatnak, azt láthatják a jó Nándor beszédéből, mely fifikusabb a görény büzenél, melylyel az ellenségeit távol tartja magától. Uristen, micsoda hangok ezek, miknek egy ország tapsol. Szentséges isten! az öltözködés világában micsoda meztelenre vetkezés ez, a megbotránkozás kísérő moraja nélkül. Hát konkurrálhatnak Tiszáék Horánszkyval? Minden szemükre vetett cinizmussal voltak-e képesek valaha csak ezredrész akkora frivol orozatlan hazudozásra, mint amit az az önzetlen hazafi ottan elkövetett? Tiszáék folyton a gouvernementális érzéküket féltik. Hát tanuljanak Horánszkytól gouvernementális érzéket. Ez az ur, aki félévvel ezelőtt még belefűtt a Hentzi-harsonába és esztendőkönn keresztül azt hajtogatta, hogy a korona érzékenységről való beszéd humbug, amivel a kormányok a szolgálalkúságukat takargatják, mért beszél bizonyos kényes dolgokról, miket bolygatni nem szabad. Ez az ur, aki nemzeti programot csépelt és nemzeti színű kardbojtot suhogtatott, most a honvédség és a közös hadsereg együvé valóságáról beszél és veszedelmesnek tart minden megkülönböztetést. Ha Tiszáék tesznek ilyet, rut köpenyforogtatás, ha Horánszky teszi, mindenki pamutot dug abba a fülébe, melyben még a mult hangjai csöngenek.

Mit akarnak még, amire Horánszky nem képes? Szabadelvűek, míg az a néppárttal fujt mindig egy követ? Hát lehet-e a néppártot szabadelvűebben fenékre rugni, mint Horánszky teszi? A dualizmust tartanak? Hát lehet-e a dualizmusért több komisz hazugságot és falláciát fölláztatni, mint Széll teszi az ő tisztességes bandájával? És ezek az emberek husz esztendőn át koplaltak és az éhség elszántságával mennek neki a terített asztalnak. Ma rajtuk kívül minden ember fölösleges, még a jóllakott is, mert hátha meg találja éhezni?

Tiszáékat tehát ki kell dobni és ki fogják dobni. Tiszáék pedig várnak és türnek, és türni és várni fognak akkor is, ha már kint lesznek az ajtón. Nem, ilyen áron én nem akarok se hazafi, se megbízható, se lojális, se politikus lenni. Bukott emberek ők s joguk van a bőrük megmentésére. A méltóságomat, az önérzetemet nem hagyom a farkasoknak, inkább megeszem őket!

szept. 13.

Ez már igazán komikus. Tisza Kálmán dementálja azt a nagyváradi hirt, mintha ő októberben ki akarna válni a pártból, hogy ellenzékbe menjen. Komolyan azt hiszi, hogy ez csak amolyan hirlapi kacsza? Nem jut eszébe, hogy ez a hír meg a Szentiványi Árpád pohárköszöntője egy és ugyanannak az aknamunkának a két bombája? Ott kidobásról beszélnek, itt kilépésről. Olyan ez, mint a két bajusznövesztő szer együttes hatása: az egyik belülről tolja, a másik kívülről huzza. És hiába mondja Tisza, hogy ő nem akar secessiót csinálni, a hír világgá ment és megcsinálta. Mindenki elhiszi róla, hogy a lelkében hajlik rá s ha megczáfolja, csak azt éri el, hogy most azt gondolják róla: még sem meri megtenni. S ők nem akarják a párt egységét megbontani! Akár a szálla mondaná: nem megyek ki a szemből, nehogy kevesebb legyen belőle! Igazán kíváncsi vagyok, mikor veszik majd észre, hogy már kint vannak. Mert Horánszky nem azért indította meg a Tisza-dobás akcióját, hogy az első lépésnél abbahagyja. Ez szervezett mozgalom, a simmenthálival egyetértésben és az ellen hiába bicsakolja meg magát és kapaszkodik a tulajdon kabátja gombjába. A jog, törvény és igazság korszakában az ember nem mehet oda, ahova akar, csak oda, ahová jut.

szept. 14.

Tavaly ilyenkor már erősen folyt az ugynevezett napirendi vita. A hősök nem mentek bele semmiféle napirend elfogadásába, mindaddig, míg a kormány nem nyilatkozik, mi lesz, ha Ausztriában nem lesz Reichsrath. A kormány ragaszkodott ahhoz az állásponthoz, hogy erre a kérdésre nem szabad felelnie, mert felelete nem maradhat kifogástalan a lajthántuli viszonyokra. Lári-fári volt ez akkor. Most? Hej, hogy teszik az ujjukat a szájukra: csitt, kutya van a kertben. Széll Kálmán nem nyilatkozhatik egy csak esetleg bekövetkező eventualitásra nézve. Politikát nem csináltunk arra, mi lehet, hanem arra, hogy mi van. Mikor pedig ma még nem tudjuk, formáliter, hogy mi lesz a Reichsrathal. Egybe lesz hiva, tehát úgy kell venni, mintha funkcionálna is. Hogy megokosdta egyszerre a tavalyi kaffantyuk! Persze, ma ők ülnek bent és nem bolondok, hogy maguknak fűtsék a poklot. Nem is lesz az idén obstrukció amiatt, hogy a tisztelt haza nem tudja a kormány terveit; amiatt sem, hogy a kormány maga sem tudja. Valami hazugság lesz, kíváncsi vagyok, hogy fogja őket formulázni Széll Kálmán miniszterelnök és hogy adja be őket Horánszky Nándor belügyminiszter ur?

Egyáltalán rám virradnak az évforduló napok. Nem sokára megülhetem annak a napnak a jubileumát (a második évit), amikor Horánszkyval én állapodtam meg: támogatjátok az egyévi provizoriumot önálló rendezkedés alapján, ennek fejében pedig kereskedelmi miniszter leszel. »Gemacht!« mondta Horánszky és nem is volt a provizoriumban hazaárulás mindaddig, amíg Horánszky arra nem eszmélt, hogy ő nem lesz kereskedelmi miniszter. De most nem fog csalódnai, most meglesz. A jog, törvény és igazság korszakában biztosabban bonyolíthatók le az ilyen ügyletek.

Álmok.

*Ne óhajts büvös álmokat!
Kinek a végzet álmod ad
Gyötrelmet is juttat sokat:
Vérrel fizetsz az álmokért.*

*E tarka lepkéket ne kérd!
A hű köztük nagyon kevés,
Szárnyuk mindig szökésre kész,
S annál fájább az ébredés...*

M. Kornis Aranka.

Ultima ratio.

Irta: GOZSDU ELEK.

Meleg, sugaras októberi nap volt, midőn utóljára vadásztam szalonkákra a k—i mocsarakon. A szalonkák az élesen tűző nap melege alatt szépen kitartottak, lomhábban repültek, s csak akkor jutott eszembe az órát megnézni, midőn történeim már elfogytak.

Háromra járt az idő. Egészen egyedül voltam a széles mocsáron. A mély, néma csendet nem zavarta meg semmi. Időnkint fölrebbent előttem egy-egy csekkegő szalonka amint a mocsár-parton végig mentem; pár pillanatra hallottam fejem fölött azt a gyöngéden halk decrescendoba vesző, sivitó hangot, amit a magasan járó csörgő kacsák repülése okoz; a beláthatatlan magasságban járó vadludak szakadozott, gügyögő hangjai mind távolabb és távolabb-ról hallatszottak, aztán mély csendbe veszett minden hang.

A messze síkságba nyúló legelők és ugarolt szántó földekről sem hallatszott semmi.

A nap, a nyugotról fölkarodó ritkás, fehér felhőkbe tünt; sugarai tompább élűek lettek, mintha gyöngéd moll függöny mögött ragyogtak volna, mi által világosabb, majdnem kékbe játszó lett az árnyék. A sárguló nád, sás, káka mintegy aranyos visszfényt vert; a zöldek sötétebbek, mélyebbek lettek és itt-ott a vizek derült, ezüst fényben csillámlottak ki a barna sártömegek közül.

Egy fűszál, egy nád sem ingott, de azért a mocsár még sem látszott élettelennek. Nem a dermedt mozdulatlanság volt ez, sem az álmatag nyugalom, mely a nyári estéket, kivált júliusban, jellemzi, hanem volt benne valami lemondó, a félénk nyugalomból, — midőn a késői hajtasok alig bujnak ki a földből s eleven zöldjük csak együttesen, mint reflektáló szín hat, ellensúlyozva az érett sárga nád, a barnulásnak induló káka és piszkosbarna sártarlók által.

Szomoru és mégis ilyenkor a legbarátságosabb a mocsár. A levegő átlátszóbb, nyugodtabb; nem csálnak sem az erős fénynek, sem a tikkasztó melegnek reszketeg hullámai. Minden való, igaz színében mutatkozik; és az a mély szürkés barna szín, mely minden egyes növényt, minden göröngyöt így őszzel jellemez, adja meg azt a fájdalmas, bánatos hangulatot, melynek olyan szívesen átengedjük magunkat.

Csak lassan haladtam előre a parton.

A mocsárnak mintegy a testét hosszában összetartó emelkedőre mentem. Nagyon ki voltam fáradva, s megörültem, midőn kissé távolabb megpillantottam egy kocsit, amint a káposztás földek között, gazzal, száraz kórókkal megrakva előre dőczögött. Lassan, lépésben haladt, és

könnyű volt elérnem. Egy sárga vén gebe volt a kocsi elé fogva.

— Bevisz-e bátya a faluba?

— Nem megyek tovább, csak a temetőig. Odáig elviszem az urat! — felelt az öreg, aki a kocsiiban elől a kis saroglyában ült olyan formán, hogy a lábai lelőgtak.

Már nagyon öreg lehetett. Ránczos arcát ritka szakál borította. Hófehér bajusza rövidre volt nyírva és fehér haja gyér fürtökben omlott le sovány, csontos vállaira. Nagy, szőrös kezében hatalmas ostor nyelet szorított, s időnkint iszonyu erőlködéssel rá-ráragott a sárga gebére, amely olyankor egy-egy élénkebb mozdulatot tett, de csakhamar visszaesett előbbi lassu tempójába.

— Látja uram, gyenge mint magam is! Vének vagyunk mind a ketten!

Az öregnek olyan volt a hangja, mint mikor valaki a mezőn nagy távolságból kiáltoz. Érzett rajta az erőlködés és mégis gyöngye, majdnem suttogó volt.

— Hát tudja mit? — mondtam neki — én majd nem ülök föl, hanem földobom a puskámat meg ezt a néhány madarat tarisznnyástól a kocsijára, s szép csendesen elballagok maga mellett. Jó lesz?

— Mindegy, akár felül, akár nem. A sárga nem sokat törődik vele, úgy sincs messze! Ez a kóro nem valami nehéz!

— Aztán mit csinál maga a temetőben bátya?

— Mit csinálók? Hát ott lakom. Örööm a holtakat.

— Régen?

— Az Isten tudná mióta! Lehet már vagy negyven esztendeje, ha nem több!

— A forradalom alatt, Kossuth Lajos idejében is itt lakott már?

Az öreg megvakarta a füle tövét, köpött egyet és mondta:

— No hát kint laktam! Gondolom, akkor vesztet el a nagyobbik fiam a Gyuri. Kossuth Lajosnak is halottam a hírét. Eltörülte a robotot és a szegénység pártját fogta. Vajon él-e még szegény? Nagyon vén lehet már az is!

— Lesz annyi idő, mint kelmed! Hát kelmed hány esztendő?

Az öreg gondolkodóba esett és elnevette magát.

— Ki tudná? Aztán meg mire való azt tudni?

— De mégis?

— Vagy nyolczvan és egynehány esztendőt tán leszolgáltam. Lehet vagy több, vagy kevesebb, mindegy!

Elhallgattunk mind a ketten. Csendesen lépkedtem a kocsi mellett, s elmélyedtem annak elgondolásában, hogy milyen boldog lehetett és lehet ez az ember, aki éveit nem tartja rovásón, aki előtt az időnek értéke nincsen, akinek életében az események nem alkottak korszakot, hanem akinek napjai lefolytak csendes nyugalomban, simán, zajtalanul, mint a rónák folyói.

Tíz perc múlva a temetőhöz értünk.

Ilyennek, mint a k...i temető, képzeltem én mindig a szép temetőt. Tulajdonképpen csak egy ut van benne, amely két részre osztja az egészet. A sirok aztán rendetlen összevisszaságban vannak egymás mellett, némely helyen sűrűbben, némely helyen ritkábban, amint az öreg csősz szeszélye hozza magával. Az egész temető teli van bokrokkal, gazzal, csak itt-ott piroslik ki egy-egy romlásnak indult márvány kereszt, Magas fű borítja az egészet, s az új sirok, feketés-barna hantjaikkal éppenséggel nem ridegek. Azok a glédába állított városi sirok, azok a kaszárnyázott halottak, amint táblánként számozva egymás mellett fekszenek mintegy raktározva, egész undorában, borzasztóságában éreztették velem a halál rutságát. Itt a sirok szerte-széjjel, bokrok, fák között vannak; tarka fű-szőnyeg borítja őket; valóságos kis erdő ez, melyben

az ember csak itt-ott bukkan sirra, s a tömeges fakeszt-sorok, hideg kő-masszák nem sértik a szemet. Magas akáczfák veszik körül az egészet, s a nesztelen csend, a nyugalom, ami a fákon belül van, az a föltétlen hiánya minden pompának, gazdagságnak, aféle szelid, bánatos kifejezést ad e helynek.

Mire kijöttem a temetőből, az öreg már kifogta a lovat, levette fejéről a kötőféket s szabadon kieresztette a temető árka mellé legelni. Oda hallatszott, amint ropogtatta a fűvet.

— Van-e jó vize bátya? Szomjas vagyok!

— Van. A delelő kutról hozom, itt van mindjárt a vasuti töltés mellett.

Még csak most néztem meg az öreget, amint bement az alacsony viskóba vizért.

Sovány, magas, csontos ember volt. Valamikor régen igen erős lehetett; azt mutatták hatalmas tenyerei, erős nagy csontjai. Minden öregsége mellett könnyen mozgott és élénk kék szemei örökös derűjökkel aféle vidám nyájas kifejezést adtak arcának. Egész megjelenése vonzó volt, s foglalkozásának komorsága, úgy látszott, egészen érintetlenül hagyta.

Kis idő múlva kijött a viskóból és hozott egy barna agyag korsóban vizet, egy kendőbe takarva kenyeret, egy kis fehér rongyba kötve törött sót s egy marék nyers, zöld paprikát.

Elém tette a vizet és szó nélkül leült a földre, aztán hozzálátott a lakomához.

A kukoriczaliszt-kenyérből levágott egy darabot; felvágta, megsózta a zöld paprikát s fölváltva hol egy szelet kenyeret, hol pedig egy darab zöld paprikát rakott a szájába.

Ez emberek ezelőtt évezredekkel is így táplálkozhattak; a különbség csak az, hogy az én öregem késsel vágta a kenyeret és a paprikát. Ránézve a táplálkozás tekintetében a civilizáció csak egy késsel ment előbbre.

— Aztán izlik-e öreg?

— Van közte némelyik édes. De a csipőseket is megszoktam már. Gyerekségemtől egész nyáron ez az eledelem, — felelt az öreg és szorgalmasan, nagy gyönyörrel majsolt. — Megkinálnám az urat is, de tudom, hogy nem szereti! Én szeretem!

— Miért nem jár be néha a faluba? Ott kapna meleg ételt. Az ilyen öreg embernek jó ám a meleg leves!

— Hoznak nekem ide is néha. Kivált a gyermekhalott után! Aztán minek járnék be a faluba?

— Már az unalom miatt gondoltam!

Az öreg elnevette magát.

— Unalom! Már hogy unnam el magam, mikor élek, látok és hallok! A nappal csak elmulik! Hol piszmogással a fák körül, hol gödör-munkával, hol szundításal töltöm el az időt, aztán meg nézegetni is szeretek; de az éjszakával nem tudok mit csinálni! Nem tudom megszokni ezt a vasutat itt mellettem! Már egy félóránnyiról hallom, mikor dübörög! Kivált télen, mikor jobban hallatszik a füttyülése! Sipít, süstörög, hogy szinte félelmes. Nem tudom megszokni!

— Pedig látja öreg, anélkül ma már nem lehet meg a világ!

Az öreg ismét elnevette magát.

— Nem lehet? Dehogy nem lehet! Hát ezelőtt mért lehetett meg? Miattam akár sohse járjon. Ezen ugyan járnak eleget, éjjel is, meg nappal is, szünet nélkül. Sokszor elgondoltam már, ugyan honnan jönnek, merre mennek? Nyilván úgy lesz, hogy a hideg tenger szélétől a meleg tenger széléig megy ez a vasut. De mi végből járnak? Kész csoda! Nem vihet jóra ez a sok lótas-futás!

Az öreg a korsó után nyult és ivott belőle hosszan, jóízűen. A víztől csurgó száját megtörölte az inge ujjá-

val, aztán nagy körülményességgel kicsiholt és rágyújtott. Hozzám fordult és elégedett nyájassággal mondta:

— Látja uram, most egészen jól érzem magamat. Így aztán el tudnék ülni ki tudja meddig.

— És mit gondol ilyenkor?

— Ki tudná? Mindenfélét. Nézegetem a fákat itt körül. Valamennyi a szemem láttára nőtt föl, ösmertem őket kiskorukban. Csak az a szélső kőris, ott a sarokban, az már akkor is szépecske volt, mikor ide kerültem.

— Hogyan került ide? Hiszen akkor még egészen fiatal ember volt?

— A belső kívánság hozott ide. Nem szerettem soha sem a lármát. A gyerekeim, a feleségem elpusztultak, hát kire dolgozzam? Minek? Itt aztán szépecskén megéltem; a többi közt már talán én is kapa alá kerültem volna.

— Talán bizony haragszik az emberekre?

— Nem én. Miért haragudnám? Nem vétett nekem senki! De én így jobb szeretek.

— De mégis csak jó, ha az ember híreket hall néha a világ folyásáról.

— Minek az nekem, soha sem kíváncsoztam utána. Meg voltam anélkül csendes békességben. Ki-ki törődjék a saját bajával — ha van neki. Nekem csak a nyulakkal van bajom, télen, mikor nagy a hó, mert akkor bejönnek a hunczutok és lerágják az apró fáimat. Nem is képzeli a tekintetes ur, mennyi huncutság lakik egy nyulban! Elbujik a sir tövébe, néha majd ráhágok, még sem ugrik ki. Teszi magát, hogy aluszik, pedig jól lát a hunczut!

— De hát ha forradalom lenne újra, vagy ha a muszka el akarná venni országunkat, már csak megmozdulna kelmed is?

— Hát a muszka nem ember? Nem enne meg az sem!

— Ilyen formán bátya, maga nem jó hazafi, maga nem szereti a hazáját?

Az öreg mutató ujjával lenyomta pipájában a hamut, egy perczig gondolkozni látszott s azután fufangos mosollyal mondta:

— Hát az szeret engem?

E perczben robogott el a temető mellett villámgyorsasággal a Párisból jövő express-oriental hosszú, bronz színű kocsijaival. Néhány utas kibámult az ablakon; az egyiknek eszébe jutott, hogy a kalapjával felénk integessen. Nem viszonzozhattam neki a köszöntést, mert a következő perczben a vonat már csak mint parányi kicsi pont mozgott előre, s egy vékony, hosszukás füstvonal jelezte az irányát.

— Látja öreg, hogy köszöntgetett az az ur ide a vasutról? Az most Párisból, a világ legszebb városából megy le egyenest Törökországba!

— Párisból? — kérdezte az öreg bámész arczczal. Soha nem hallottam híret! Hiába! Én még eddig hál' Isten, soha sem tettem ki lábamat a határból. Aztán meg hová is mentem volna? Minek?

— Nem kíváncsozott még sehová? Embereket, országokat látni? Fiatalabb korában az ember kíváncsibb!

— Én mindig ilyen voltam, amilyen vagyok. Hál' Isten, soha sem kellett a helyemből megmozdulni. Mit is láthattam volna? Így is megöregedtem. Így volt jó, amint volt.

— A templomba csak bejár néha?

— Nem én! Minek? Nem haragudtam én soha sem az Istenre, talán ő sem haragszik rám! Meg vagyunk csendes békességben!

Az öreg elhallgatott és lassu tempóban tenyerébe ütötte a pipáját. A mellényzsebéből kivett aztán egy darab rongyot, s belé kötötte nagy gonddal a bagót.

Minden mozdulatán, arczvonásán látszott a teljes megelégedés. Ránczos arczából, halvány kék szemeiből a

nyugalom derűje sugárzott; úgy beszélt, mint aki egészen tisztában van azzal, hogy földi rendeltetését hiven teljesítette, s most már a teljesített kötelesség öntudatával várja, hogy leszakittassék az élet fájáról. Csendes, majdnem suttogó hangjában volt valami meggyőződésszerű erő, a mely egyenesen a lelkéből látszott fakadni, beszédében valami édes nyugalom, szelid tisztaság, mely azt látszott bizonyítani, hogy lelke sohasem háborgott, hogy vágyak sohasem zaklatták, hanem csendesen, nesztelenül érett meg, akár egy akácza, mely senki által sem ápolva, észrevétlen, a föld valamely elhagyott sarkában élte át a fejlődés fokozatait.

Egy ember, aki az évezredek civilizációjában csak mint megszelidített ártalmatlan példány jelentkezik. Annak az állandóan jellemzetes óriás embercsoportnak egyik példánya volt ő, amelynek chaotikus tömegéből ki-kikelnek a finomabb idegekkel ellátott emberek, s akiknek javára, kedvére a világ teremtve látszik lenni.

Élt nyolczvan és néhány évig és a kor eszméi, küzdelmei, erényei és bűnei nesztelenül suhantak el mellette. Még csak sejtelemmel sem birt azon ezer és ezer névtelen hős küzdelméről, martir életéről, akik a jövő nemzedékek civilizációját előkészítik és akik örült önmegtagadással a fajta érdekében dolgoznak.

Nem ismeri azt a bőségben uszó falánk osztályt, mely a herék módjára élvezi a verejtékes munka gyümölcseit. A beteges idegek által követelt ingerek, a szerelemnek körmönfont művészte, a szem, szájj fényüzése reá nézve nem léteznek. A szájhős demokraták hazudozásait, monarchák csalásait, a buta bürokrácia fufangjait nem ismeri. A szalonokban, színházakban kísértő blasirt férfiak és asszonyok ismeretlen lények előtte. A rang és pénz hatalmának a híret sem hallotta. Nincs fogalma arról az eszeveszett élet-halál harczról, melyet a nagyobb számú »gyöngék«, az aránytalanul kevés »erősekkel« vivnak a sikeres megélhetés érdekében. Nem is sejti, hogy ennek a küzdelemnek fegyvere az ész, s hogy az egész küzdelem eredménye e fegyver értékétől függ.

Egy ártatlan falu szélén, füvek és fák között él. Megérett itt békeességben, s csak annyit dolgozott, hogy összetartsa testét-lelkét. Ep, egészséges mind a kettő.

A civilizációból mindössze néhány álmatlan óra jutott neki, melyeket a mellette elrohanó vonatoknak köszönhet.

Él köztünk vakon, s ha tizezer esztendő múlva valami csodás hatalom felébresztené nyugodalmas álmából s kérdeznék tőle, kérnék, mondaná el, hogy miként, hogyan éltek az emberek az ő idejében, mert minden adat elveszett, nincsen egy irott sor, egy jel, egy tény, ami a mostani életre egy parányi kis fényt vetne. Az én öregem ott állana némán, bután s nem tudna egyebet mondani, mint hogy zöld paprika és kukoriczaliszt-kenyér volt rendes tápláléka, s hogy az emberek valami különös szerkezetű kocsiokon, örült gyorsasággal rohantak valamiféle irányok felé. Egyetlen egy parányi kis eszméről, gondolatról sem tudna számot adni, s mind végig csak azt hajtogatná: »Én meg voltam elégedve — éltem és meghaltam. A többi ember mit mivelt? Nem tudom!«

Hátha neki van igaza? De hátha vétett a fajtája ellen? Miért nem szolgálta ő is a fejlődés hatalmas érdekeit? Vagy talán a civilizáció egyik irányának a csucspontja, öntudatlan jelensége-e ő?

A szükségszerű megsemmisülés érzete jutott-e öntudatlanul uralomra benne, bénította-e meg akaraterejét, tette-e közönyössé önmaga és fajtája iránt? Ez a közöny-e a beteg állapot, vagy pedig a mi önámítási képességünk a boldogsági mániának tünetje-e?

Neki, vagy nekünk van-e igazunk? Ki van jogosítva, hogy ítéletet mondjon fölötte?

Amint így tépelődve néztem az öreg, befordult a temető kapuján egy paraszt szekér, rajta egy pléhes, vaspántos koporsó, a kórházban elhalt szegények közös koporsója, kik földi pályafutásuk alatt nem szereztek annyit sem vagyonban, sem szeretetben, hogy haláluk után négy száz deszkára érdemesek volnának.

A kocsis odakiáltott az öreghez:

— Hej! Matyi bácsi! Jöjjön no, hadd hányjuk bele!

Az öreg lehetőleg gyorsan fölkelt és kapát fogva sietett a kocsi után. Én ott maradtam a viskó előtt. Az öreg nagy léptekkel ment a kocsi mellett, s néhány perc múlva eltűnt a temető fái, bokrai között.

Mig az öreg oda járt, benéztem szobájába.

Alacsony egy-ablakos lyuk volt az, inkább odu, mint szoba s a szegénység bélyege, a piszok és penész rajta volt a falakon és minden tárgyon. Egy keskeny, a földbe vert czölöpökre zsupszalmából font ágy, rajta egy rongyos daróczköpeny, egy fapad, egy kecskelábu kis asztal volt az egész butorzat. A hasas sárkemenctze padkáján volt egy nagy agyagkorsó, letakarva nedves ronggyal, a sarokban egy kopott czirok seprő — más nem volt a szobában.

Kellemetlen, dohos volt bent a levegő s iparkodtam ki a szobából. Alig hogy föllélegzettem a szabad levegőn, látom az öreg, amint a sirokon keresztül, kalap nélkül, majdnem botorkázva jön.

Arcza egészen halvány volt; szemei beestek, csontos száraz kezei reszkettek, térdei minduntalan megcsuklottak, majd hogy össze nem esett.

Szinte megijesztett s megütődve siettem elébe.

— Mi baj Matyi bácsi? Mi lelte?

Az öreg nem felelt, hanem leült a viskó elé és mereven, majdnem fásult bámészsággal nézett le a földre.

— Mi történt Matyi bácsi? Talán beteg? Adok vizet!

A kezével intett, hogy nem kell neki. Mélyen fölsóhajtott s aztán reszkető hangon, majdnem sirva mondta:

— Már másodszor! Pukkadt!

— Mi az? Mi pukkad?

— A szegény embert — meztelenen — mint a kutyát — — be kell dobni — — a gödribe! Ezt is — — bedobtuk. Aztán pukkad — — mint a puska-lövés! A hasa — a hasa — —

Az öreg elfödte arcát mind a két kezével. Láttam, hogy sovány ujjai közül szőrös keze fején, ingén végig hogy peregnék le a könnyecseppek. Az öreg egészen meg volt törve. Mind keservesebben és keservesebben kezdett zokogni. Majdnem fuldoklott. Motyogott valamit, de heves zokogása miatt lehetetlen volt érteni egy szavát is.

Próbáltam megnyugtatni.

— De hát mi köze hozzá? Hiszen nem is ismerte a szerencsétlent? Talán rokona volt?

— Nem! Dehogy! — nyögte ki az öreg nagy keservesen. — De majd — én is — így járok. Pukkadt!

Inge ujjával törülgette könnybe lábadt szemeit. Görcsös zokogás fogta el ismét. Gyermeke-módra, a térdére támasztotta ősz fejét és sirt.

— Senkim sincs! Engem is — — bele fognak dobni — — mint a kutyát! Én is — — pukk...

A heves zokogás elnyomta szavát. Többször elkezdett még beszélni, de hasztalan volt minden erőlködése, a torkára forrt minden hang.

Hirtelen fölkelt, rám sem nézett s mindkét kezével elfödve arcát, ingatag léptekkel bement a viskóba.

Hallottam, amint belülről bereteszte az ajtót.

Félhomályban.

Ott ültünk némán, édes félhomályban,
Te elmerengve s égő vágyban én.
Álmod hová szállt s kié volt a vágyam,
Titok maradt az, szívünk rejtekén.
Talán a mult viharzott át előtted
S előttem halkan tűnt fel a jelen...
... Neked talán már bántó, kínos álom
S nekem már kínos vágy a szerelem...

Hidd el, mi csupán csaljuk a világot,
Arczunkon is hazug az ifjuság,
Én nem török le illatos virágot
S neked sem kell már soha mirtusz-ág.
Én álmodat szeretném visszahozni,
Te meg szívembe vágyat oltanál, —
Küzdünk egymásért hasztalan, hiába:
Köztünk a multnak tiltó romja áll!...

Ady Endre.

Krónika II.

Alfred Dreyfus

francia polgárnak

Rennesben.

— szept. 15.

Uram, ha kegyedhez e sorok eljutnának, aminthogy el nem jutnak, bizonyára már a czimükkel is fájdalmat szereznének az ön fájdalmakban gyakorlott szívének. Tehát *polgár*, mondaná ön keserű mosolygással — ugyanazzal, amivel a tárgyaláson a volt bajtársait nézte: ime, ezek már mind őrnagyok! Abban a szörnyű színjátékban, melynek vége felé ön, boldogtalan hős, kimerülten rogy össze, a legnagyobb tragikum talán az, hogy ön mennyire katona. A kegyed dolga az utóbbi két esztendőben minden művelt embernek személyes dolgává lett, ami minden egyes embernek jogot ad arra, hogy e világraszóló ügyről beszéljen, önmagáról beszéljen. Én tehát megvallom, hogy mikor már rég tisztesség és emberség dolga lett a kegyed pártjára állani, én a legeslegutolsók közt voltam, akik e damaskusi utat megtették. Két okom volt e késlekedésre. Az egyik az, hogy nehezen hittem el a világ első nemzetéről, hogy a hülyék s a gazok oly testvéri egyetértésben tudnak megosztózni benne minden polgári és katonai hatalmon. A másik okom kegyed maga volt. Szégyen, de igaz, hogy mikor az első szenvedéseinek hírét vettem, olyasmit is gondoltam: úgy kell neki, minek furakodott zsidó létére ő katonák közzé? Tudhatta, hogy ott nem látják szívesen. Tudhatta, hogy a zsidót csak ott látják szívesen, ahol pénzt várnak tőle. Tudhatta, hogy ahol külön bajtársiság és külön becsület uralkodik, ott mindig gyűlölni fogják a tolakodót, aki a polgári alkotmány betűjébe csimpaszkodva erőlteti be magát közzéjük. S persze: gazdag zsidó, tehát okvetetlen a vezérkarban muszáj neki páválkodnia. Csakugy, mint ahogy nálunk a bankárfiak mind huszárnak mennek... Mondom, így elmélkedtem,

igazság szempontjából igazságtalanul, de gyakorlat szempontjából elfogadhatóan — míg a rennesi tudósításokból meg nem ismerkedtem a kegyed személyével. Ekkor gyult világosság az ítéletemben. Szent Isten, hisz ez a szegény ember katona! Talán nem a Napoleonok közzül való, de mindenesetre azok közzül, akik pontosan kitöltenek minden rovatot, pontosan megtartanak minden szabályzatot, életüket adják bizonyos elvont fogalmakért, s testüket-lelküket mintegy lokomotivul fűtik az elé a becsvágy elé, hogy kitűnő minősítési táblázaton s tisztségi lépcsőfokokon át eljussanak tábornokságig, vezérségig, hadügyminiszterségig. Ahogy elnézem az ön emberfölötti hősiességét, s az ellenfeleinek emberfölötti gaszágát, egyre jobban látom, hogy kegyed is, ők is, ha nem ilyen ügyben s nem a hadseregben kerültek volna egymás mellé, épp olyan szimpla emberek volnának, mint akárki más bankárfi, vagy szegény nemes, vagy jezsuita növendék. Ami önökben emberi fölül való rendkívüliség, az nem az ember, hanem a katona. Önben, a letepert áldozatban, ugyanaz a gőg, ugyanaz a daczosság, ugyanaz az utolsó lehelletig való kitartás dolgozik, mint az ön gyilkosaiban. Aki figyelemmel kísérte az ön rennesi viselkedését, igazat ad nekem abban a megfigyelésemben, hogy ön szinte kikövezte a fele utat az ön üldözői előtt, hogy állomásról-állomásra, amint gaszágot halmoztak gaszágra, szinte friss lovakkal várta őket, a katonákat, a föllebvalókat, akiket csak hódolat illet meg, nem bírálat. Ha olyan minden szabályt és utasítást megvető czivilek, mint amilyen Emile Zola, ha olyan minden fegyelemről megfélemedezett katonák, mint Piquart, kezükbe nem veszik az ön dolgát; ha az ön asszonya és testvérbátyja, kiknek asszony és kereskedő létükre nincs érzékük a katonai különvalóság iránt, egyik merénylet után a másikat nem követik el a hadsereg tekintélye ellen; ha a világ szövetkezett firkászai és lateinerjai meg nem cselekszik azt a szemtelenséget és vakmerőséget, hogy kételkedni mernek, amit ön sohase merne, kapitányok, tábornokok, sőt hadügyminiszterek jóhiszeműségében: öntől magától ön még mindig ott ülhetne az Ördögsgizetén. Hiszen hogy egyáltalán él még, tisztára annak a katonai dillemmának köszönheti, amely egyfelől megparancsolja a kényelmetlen tisztnek, hogy golyót röpítsen az agyába, de másfelől megparancsolja azt is, hogy minden reggel tisztára kefélt névvel és ragyogóan kifényesített becsülettel jelenjen meg a front előtt. Kegyed úgy okoskodhatott, hogy az élete, igaz, kényelmetlen lehet a föllebvalóinak, de viszont a halála azt a még nagyobb árnyékot vetné letörölhetetlenül a francia vezérkarra, hogy benne áruló találtatott. Ön tehát életben maradt, hogy az ön imádott hadseregét ettől a szégyentől megszabadítsa, s gyermekeire előírás szerint büszkén hagyhassa egy teljesen kifogástalan francia katonának mocsoktalanul tiszta nevét.

Nos uram, ha így van, aminthogy így van, ön sokkal jobban megértheti a francia nácionalistákat, chauvinokat és militaristákat, mint mi czivilek, akik oly hamar készen állunk afféle büszke szavakkal, mint: *fiat iustitia, pereat mundus*. Már bocsánat, a francziáknak éppenséggel nem mindegy, hogy az ő *mundusuk* *pereat*. A francziák éppen oly jól látják, mint én, vagy te, vagy

ő, hogy az ő tábornokaik, ha nem is mind szemenszedett gazemberek, de igenis szemenszedett gaszágokat követtek el. Bizonyos, s ezt a Demange mester önfeláldozó tartózkodása, csudálatos művészete s örök példának maradó tojástanca sem tudja eltakarni, hogy ha csakugyan teljes és tiszta igazság történnék, akkor csakugyan tönkremenne az egész francia világ, mert ez a tiszta igazság ma már nem kívánna kevesebbet, mint a francia egész polgári és katonai rend és hatalom gyökeréig való szétzilálását. Vezérkarokat, tábornokokat, bíróságokat és államtisztségeket nem lehet úgy váltogatni, mint a fehérneműnk. Nagy baj Franciaországra, hogy kompromittált emberek állanak a vezérletén, de még nagyobb baj volna, ha senki sem vezetné. S mint ahogy ön, uram, a két kötelesség, a halál s az élet közzül, a nagyobb választotta: az életet, ugyanígy választ a francia közvélemény is. Ha másképp választana, a bizonyos forradalmat választaná, amit például én, aki forradalmár vagyok, nem bánnék, de ön, aki katona, nem akarhat földézni. Én szívesen vetnék bombát az önök egész hitvány vezérkarába és gyalázatos hadbíróságába. De ön meghajlik a bajtársai előtt, s hisz a jóhiszeműségükben. Nos hát akkor tanuljon tőlük, akik a hadsereg becsülete kedvéért kompromittáltak a gaszág s az emberség közt, önt feláldozták a vezérkarért, de arra már mégsem volt lelkük, hogy önt, a notórius ártatlan embert, tovább kinozzák. Kompromittáljon ön is az élet s a becsület közt. Hagyja már abba a küzdelmet, kérjen kegyelmet és vigye szegény megtört testét hegyek közé vagy napfénybe, délre, tavaszra, megenyhülésre

Tudom, rettenetes gondolat, főképp katonának: lemondani a becsületről. Öngyilkosság ezt tenni, s gyilkos sértés ilyet föltenni. De ha Esterházy őrnagy lehet *specziális vádlott*, az ön becsülete nem lehet-e speciális becsület? Elvégre mi a becsület? A mások vélekedése mirőlunk. Nos hát, fölteszi ön egyetlenegy becsületes vagy nem becsületes, de irni-olvasni tudó emberről s főképp francia katonáról, hogy a lelke mélyén nincs épp úgy meggyőződve az ön ártatlanságáról, mint ön maga — sőt talán jobban, mert önnek, ki tudja, a tiszteletreméltó föllebvalók egybehangzó tanuskodása nem szuggerált-e már valamelyest az ő álláspontjukból? Az ön bírái, mikor egy teljesen ostoba és logikátlan ítélettel a gyávaságé mellé a hülyeség bélyegét is magukra nyomták, e kapkodásukkal közvetve maguk is azt bizonyították, hogy önt ártatlannak tudják, s csak a föllebvalók bőre épségéért vetik oda áldozatnak. Már most ki adja vissza az ön becsületét? Ez a Jouaust ezredes, aki maga állít ki magáról hamissági bizonyítványt? Az a Mercier, aki ha köszönné nekem, azt gondolnám: istenem, micsoda irtózatoss gazember lehetek én, hogy ez az irtózatoss gazember köszön nekem?! Becsület az a becsület, amit hamis bírák, hamis tanúk, rajtakapott hazugok és tettenért orgyilkosok aggatnak az ember mellére? Pedig ön már csak *ezt* a becsületét kaphatná meg; a másikat, a becsületes embereket, már megkapta a francia nemzet harmincz vagy hány legfőbb bírájától, a semmitőszéktől. Annyira gőgös katona ön, hogy ez sem elég önnek?

Elvették öntől az ifjúságát, s nincs az a hatalom, amely visszaadja önnek. Elvették öntől a vére melegét, az izmai feszültségét, a csontjai velejét s a lelke bizodalját. Gyilkos napsütés alatt, mérges tenger közepett elvették öntől a napkegyességét, a víz ölelését; elvették a tavaszt, elvették a munkát, a becsvágyó nappalokat s a szerelmes éjczakákat. Mindebből nem adhatunk önnek vissza semmit. Éppen csak a becsületét adhatnák vissza, ezek, akik maguk is azon kezdték, hogy mindenekeelőtt a becsületet dobták el maguktól?

Ah, M. Dreyfus, ön igazán megérdemli, hogy polgár legyen, annyira rossz katona ön, ha még tovább is hajszolja a becsületét. Czivilek tán nem hiszik, de ön, aki katona, bizonyára megérti, hogy például egy Merciernek vagy egy Jouaustnak sem volt könnyű lemondani a becsületéről. Azt hiszem, hogy Mercier, ha választhatott volna a közt, hogy Bayard legyen-e ő vagy — nos igen, vagy Mercier, okvetetlen a Bayardságot választja. De az a baj éppen, hogy a Merciernek, a Boisdeffrenek s a Zurlindenoknak nem igen volt miben válogatniok; hogy miután ostobaságból és könnyelműségből belekeveredtek egy hamis pör hinárjába, végzetszerűen keveredtek bele mindjobban az ocsmányságba. S ön, katona létére, jobban megérti a czivileknél, mint mondhat például egy Jouaust tudva hamis ítéletet, s mint tarthatja magát mégis nagyon tisztességes, sőt érdemes embernek. Elvégre maga a háboru tömeges gyilkosság. Maga a kémkedés aljas lélekvásárlás, csalás, lopás, vesztegetés, magánlaksértés, sőt néha házasságtörés vagy akár szemérem ellen való vétség is. Mindez azonban oly dicső dolog, hogy a katonaság *eo ipso* becsület és tisztesség, s például a francia kémeket még a lovagias német császár is udvarias meghajlással bocsátja szabadon. Ettől a külön moráltól csakugyan akkora lépés volna a hamis ítéletig, hamis esküig és tudva hazudásig? A francia tábornokok példája mutatja, hogy nem, — s ha Dreyfus kapitány hiheti, hogy a hazáért gyilkolni dicső, s ha Schwarzkoppen ezredes hiheti, hogy a hazáért lelket vásárlani dicső, Mercier generális mért ne hihesse, hogy, amelynek sorsa valóban összefügg a vezérkar csallhatatlanságába vetett hittel, a hazáért orgyilkosnak, gazembernek, hamis tanunak és embertelen bestiának lenni is dicső?

Uram, Dreyfus ur, ön oly beteg ember, hogy az emberiség szíve elfacsarodik az ön láttára. Nyilvánvaló, hogy nagyon is kényelemszerető férfiak, akik azt tartják, hogy önnek, éppen mert ártatlan, hazája iránt való kötelessége lett volna főbe durrantani magát. Elvitte az ördög a hazát, amelyik a fiaira ilyen kötelességeket ró. Ilyesmit különben ugyanazok a nemes lelkek mondanak, akik a parasztról is azt tartják, hogy a haza, a nemzet, a magyar föld iránt való kötelessége dolgozni és megdöglenni. Különös, hogy ilyesmit mindig csak zsidóról és parasztról tartanak. Nem, uram, ön teljesítette az ön magánál is szerencsétlenebb hazája iránt való minden kötelességét; teljesítette a gyermekei iránt valókat is, akikről mindenki tudja, hogy nevüket a világ legboldogtalanabb és legtisztességesebb emberétől öröklék — ön még csak egy kötelességet nem teljesít-

tett: az önmaga iránt valót. Önnek nemcsak joga, hanem kötelessége is így szólani: fáradt vagyok, pihenni akarok... S az ön Mercierjénél is hitványabb vadállat volna, s nem érdemlené meg, hogy asszony csókot adjon neki s gyermek apjának nevezze, a nap rásüssön s egy haza polgárának tekintse, aki öntől ezt valaha rossz néven venné. Emberi rokonsággal szorítja meg az ön lesovadt kezét

Egy a sok közül.

Éva lánya.

(Regény).

Írta: ERNA JUEL-HANSEN.

12

S most, ime, itt pompázik előtte elevenen az eredeti: ez a csodásan kutató, igéző szempár, amely hosszú pilláinak árnya alól asszonyias és mégis oly gyermekies bújjal ragyog elő, s ez a finoman ívelt, alig észrevehetően nyílt száj azzal az ésbontó mosolylyal, amelyben oly különös, öntudatlan érzékiség remeg... Mintha valami kíváncsi vágynak, álmodozó sejtelemnek halk sóhaja lebegne fölőtte. Egész alakja, amely még fejlődést ígért, kábitóan csábos jövőt ígért. Oh pedig már most is mily gyönyörű! S még a ruhája is olyan, mint azon a képen. Testén oly feszesen s mégis oly lehelletnyi könnyedséggel simult meg a selyem, mintha rózsaszínű párázat fátyolozná el az ifjúságnak ezt az üde teljességét. Szinben, árnyalatban pompásan illett hozzá a meztelen nyak, a gömbölyű váll s a finom teltségű kar.

Amint Ludovika Krogot bemutatta, Margit meg, zavarodva érezte, mily perzselőn hat szívéig az a pillantás, amelylyel ez a fiatal ember a szemébe néz.

— Emlékszik-e még rám? — kérdezte a festő.

— Oh, hogyne; rögtön ráismertem, — (a szeméről, akarta hozzátenni).

Az a különös mosoly, amely Margit ajka körül remegett, villamos áramként hatott a festőre. Önkéntelenül is erősen szorította meg a feléje nyújtott kis kezét s érezte, hogy az is gyöngéden s kissé tétován szorítja vissza az övét. Tekintetük találkozott, de Margit rögtön lesütötte szemét; a festő tüzes pillantása arczába kergette a vért.

Ludovika ámulva nézett hol az egyikre, hol a másikra, s aztán nagyot nevetett:

— Ah, régi ismerősök... De hiszen erről sohasem szóltál nekem, Margit.

A festő is, Margit is megakarták magyarázni a dologot, mindketten egyszerre beszéltek s örült szózavar támadt valami álarcos bálról, átvirrasztott éjszakáról, Keresztélyről stb.

— Hiszen tudod, a cousinom és ő...

Dévaj nevetés lett a vége, mert Ludovika mindebből egy kukkot sem értett; sohasem hallott volt még arról a cousinról.

— Az bizonyára még a mi ismeretségünk előtt lehetett... — mondta ujjával megfenyegetve Margitot.

Margit fülig pirult s nevetésének különös, magas csengése volt.

— Nos hát: kellemes folytatást! — mondta Ludovika, s biztató fejbiccczentéssel bucsuzott el tőlük.

A két fiatal egy sarokba telepedett. Beszélgetésük mindjárt a régi ismeretség hangján folyt. Oly sok mindenféle mondani valójuk volt, alig győzték szóval; de mégis leginkább viszontlátásukról beszéltek: mily szép, hogy ime mégis összetalálkoztak oly nagy idő után...

— S lám, épp ma három éve volt az... — mondta mosolyogva a festő.

— Valóban? Oly pontosan emlékszik arra a napra? — kérdezte Margit meglepődötten.

— Óh nagyon jelentős nap volt az. Nagy változás állt be akkor lelkem világában.

A fiatal ember e mondásnál kissé elpirult, Margit észrevette, s egyszerre bizonyossággal suhant keresztül valóján e néhány szó értelme...

— Milyen változás? Mondja el kérem, mondja el... — kérte a festőt s nem mert fölpillantani. De azért érezte, mily perzselőn ragyog feléje a férfiszem. Szent Isten! Hát lehetséges-e, hogy...

Es a festő beszélni kezdett; eleinte kissé elfogultan s szűkszavuan, de aztán egyre lelkesebben. Az a csaknem exaltált hangulat, amelyben a lelke épp aznap már órák óta oly fékevesztetten tobzódott, egészen magával ragadta.

Mindez ideig üres volt az élete. Homályban, észrevetlenségben élt napról-napra. Semmi biztató jel, csupa reménytelenség, olykor nélkülözés is: ily meddőn multak az évek, s végre már nem is hitt a tehetségében. Kedveszegetten gubbasztott, az ihlet kerülte, helyzete kétségbejítővé vált. De épp a legválságosabb órában, hirtelen, maga sem tudja mért, hogyan, eszelős elszántságában, mint a játékos, aki utolsó pénzét, mindenét teszi fel egy kártyára, úgy fogott bele egy képbe s dolgozott, dolgozott fáradhatatlanul, lemondás, nélkülözés közepett, reggeltől-estig, folyton reménykedve és folyton kételkedve. Ah igen, leginkább kételkedve dolgozott, míg aztán végre jóra fordult minden: a kép elkészült, nagy feltűnést keltett, s ma már itt függ a szomszédos nagy teremben: Ludovika férje ma reggel megvette... Vajon látta-e már a kisasszony?

Margit biccentett a fejével.

— Óh hogyne! Hát kegyed festette?

Igen az ő műve. Ő maga jelölte ki helyét, maga is függesztette föl, s ennek a körülménynek köszönheti, hogy most itt van az estélyen... Mily szerencse, hogy elfogadta a meghívást, pedig úgy tervezte volt, hogy rögtön elutazik... Hiszen azért dolgozott oly lázasan, azért szenvedett, nélkülözött, hogy végre valahára elszabadulhasson innen, ki a nagy világba, derűsebb tájakra, ahol lelkét a művészet és természet igazi, nagy hatásaival termékenyítheti meg. Óh mily káprázatosan szép jövő!

Ábrándosan révedezett maga elé, arczáról sugárzott az öröm. Hirtelen szerencséje, ez a gazdag környezet, a zene, a tánczolók kavargása, mindez mámorítóan hatott rá. Mintha Meseország kellő közepében volna, s minden álma, reménye, vágyódása épp oly könnyen valósulna meg, mint amily váratlanul akadt a fiatal, szép lányra, akiről már oly rég ábrándozott, s aki most ime újra megbabonázta.

Margit elszomorodott. Szent Isten, hát ez is el akar utazni! Hiszen akkor... Ugy rémlett, mintha lelkében szétfoszlana valami s ettől úgy elszorult a szíve. Majd, hogy el nem pityeredett... Lehunyta szemét.

— Elkívánczik? — kérdezte és hangja erősen remegett.

— Óh, hát kegyed, kisasszony... kegyed... de hiszen az lehetetlen... — rebegte most a festő, s egészen közel hajolt a leányhoz, hogy szemébe nézhessen. Margit fölpillantott; bánatos mosoly játszott ajka körül, úgy mondta:

— Tánczoljunk talán, ugyis rajtunk a sor...

És lovagjának karjához simult.

A fiatal ember hirtelen úgy érezte, mintha tüzzé válnék körülötte a levegő, vére szinte zuhogva áramlott ereiben, magához szorította a leányt, s a párok közt gyorsan suhantak tova.

És Margitnak aztán mindinkább úgy rémlett, hogy a »most« és az »akkor« teljesen egymásba szövődnek,

csak hogy Keresztély helyett ez a másik ragadja az üdvösség felé: ez a másik, akit már akkor is szeretett. Hogyan is feledkezhetett meg erről az emberről?... Óh, hiszen nem is feledkezett meg róla, nem; ez a szerelem élt benne, és nem csak benne, hanem ebben az emberben is...

Ketten csak egymást látták e bálon, minden egyéb, mintha nem lett volna. Krog ugyan más hölgyekkel is tánczolt egy-egy rövid tourt, de a hölgytársaság, amely eleinte élénk érdeklődéssel tüntette ki, utóbb egyhangulag abban állapodott meg, hogy a látszat néha csal, és hogy ez az ur meglehetősen unalmas és nagyon is feltűnően udvarol Holm kisasszonynak. És itt is, ott is irigy suttogással kritizálgatták Margitot, aki azonban mit sem vett észre, s oly szép, oly csupa élet és kedvesség volt, hogy a férfiak csak úgy bomlottak utána. Mosolyogva röppent kézről-kézre, de tulajdonképpen sosem tudta, kivel tánczolt egy pillanat előtt.

Az étteremben csupa kis asztalt terítettek volt. Krog Ludovikát vezette asztalhoz. Margit lovagja egy fiatal attaché volt, aki minden áldott pillanatban csak azt suttogta fülébe, hogy ilyen meg olyan szép és hogy: ah, oly kegyetlen, oly kegyetlen! Sehogy sem birta elhallgatni ezt az urat; a végén szinte a szájára szerette volna kötni a serviette-t. Eleven zsbongás, beszélgetés, nevetés volt az egész terem; mindenfelé csillogó szemek, mosolygó arcok, de egyetlen asztalnál sem volt oly élénk a hangulat, mint az övéknél. Mikor a pezsgőre került a sor. Ludovika hamiskás kacsintással emelte poharát Margit felé,

— Nos kedvesem: vive la liberté!?

Margit elpirult, koczczintott, s fejét daczosan hátraszegve, dévajul mondta rá:

— Igen, vive la liberté! — és ajkához emelte poharát.

— Et l'amour! — hangzott lágy suttogással a másik oldalról fülébe.

Odafordult a festőhöz, pillantásuk egymásba olvadt, megint oly bánatos érzés fogta el, szíve erősen dobogott... »Et l'amour!« ismételte hangtalanul, csak az ajka mozgásával. A festő látta, megértette, aztán behunyta szemét és fenékgig üritette poharát. A lány szédületes érzéssel, szinte ujjongó gyönyörrel gondolta el, hogy ime, ebben a pillanatban lelkestül-testestül adta oda magát neki...

És aztán megint tánczoltak, beszélgettek és hallgattak — leginkább hallgattak — egymás szemébe mélyedve, egymás szívének dobogását lesve egész éjszaka.

Ott ültek egymás mellett a szalonban. A tánczteremből bódítón zsongott át az utolsó keringő zenéje. Kétszer, háromszor is érkezett jelentés, hogy a kocsí már várakozik Margitra. S a festő mindannyiszor lázasan kérte:

— Maradjon még! maradjon még!

S ő maradt.

Élvezték boldogságuk szórtalan gyönyörét; percz perczre mult, a negyedórából félóra is lett, s észre sem vették. Alig beszéltek. Csak azt érezték, hogy közeleg valami, történnie kell valaminek, és ez a valami már sejtelmennek is oly édes, oly mámorba ejtő, oly káprázatos, hogy a levegő is mintha csillogó lángtengerré válnék körülöttük.

— Mikor akar elutazni? — kérdezte Margit hirtelen. Már jó ideje hallgattak volt.

— Ah, mikor... mikor...

A festő tétova pillantással nézett rá, s amint pillantása a kis tüzelő fülön, a hőszinű nyak lágy vonalain s ezen a gyöngéd odaadással feléje hajló fejen elmerengett, hirtelen ellenállhatatlanul vonaglott ajkába a vágy, hogy ezt a gyönyörű nyakat ott, a dus aranyhaj fölött megcsókolja.

És meg is csókolta.

A lány szó nélkül fordította feléje arcát és csodás mosolyal nézett szemébe.

— Jöjjen, menjünk már! — suttogetta.

Kisurrantak az öltözőbe, a szolga rájuk adta köpenegeiket, úgy mentek le a lépcsőn, mint az alvajárók. A lány elől, a férfi utána, úgy értek a kapu elé, a kocsihoz.

A festő besegítette s gyöngéden igazította meg vállán a prémes gallért. Margit bucsuzásra nyújtotta kezét. A férfi lázas szorítással fogta meg a hosszú-száru keztyűt, hirtelen csuklóig húzta le a remegő karról, s pillanat alatt csóközönnel árasztotta el a meleg, puha fehérséget.

Aztán úgy érezte, mintha a kis kéz magához vonná őt. Főlnézett; tekintete találkozott a lányéval, s a következő pillanatban már ő is benn ült a kocsiban, amelynek ajtaját sietve csapta be maga után.

A kocsis ravaszul mosolygott szakálába s továbbhajtott.

A kocsi belsejében a férfi sóváran fonta karját a lány dereka köré; Margit szerelmesen simult bele az ölelésbe. Aztán a festő megcsókolta, s ő félig kaczagva, félig zokogva nyújtotta újból s újból csókra ajkát:

— Őh, úgy vágyódtam már, úgy vágyódtam...

— Utánam? — kérdezte a férfi — mondd, édes, igazán? utánam?

— Igen, ... utánad ... — És szentül hitte, amit mondott.

A festő majd megfojtotta a csókjaival. Őh, micsoda üdvösség volt az! Végre, végre!

— Viszont kell látnunk egymást, Margit. Találkoznunk kell ... hiszen az enyém vagy most már, ... az enyém ... akarod-e, hogy ...

— Akarom ... de ... de ...

— Nos mit, édes? Beszélj!

— Oh semmi, semmi az egész, csak éppen ...

Oly halkán suttogetta beszélt, hogy a festő alig bírta megérteni.

Margitnak eszébe jutott Möller, a jövője, az alkalmatlan rokonság és még sok egyéb, ami jeges kéz gyanánt markolt tüzelő szívébe. Ah, meg kell őrizni ezt az édes titkot, úgy kell találkozniok, hogy senki, de senki se láthassa őket együtt, szerelmüket senki, de senki se sejttesse meg.

A festő alig merte elhinni amit hallott. Oly szilaján szorította magához a lányt, hogy az följajdult bele.

— Őh Margit, te ... te ...

És oda hajolt a füléhez s úgy kérdezte lázas suttozással: Eljönne-e hozzá, a műtermébe ... holnap, eljönne-e?

Suttozása csupa szenvedély volt, a keze, amelylyel a lány kezét fogta, égetően tüzelt. Margit reszketni kezdett, kínos ijedség szorította össze szívét; kissé visszahúzódott szerelmesétől, lélekzete elfult, a szíve is mintha megállt volna. De mindez csak pillanatig tartott, aztán izzó forróság ömlött el egész testén, vére zugva tódult fejébe, és mintha örvény ragadta volna meg, érzése leküzdhetetlen hatalommal sodorta e férfihoz, egész valója egy vágygyal, egy akarattal hódolt meg e férfi vágyának, akaratának.

— Igen, igen, ott leszek ...

Aztán egy-két pillanatig szótlánul, csöndesen mosolyogva ültek egymás mellett, kéz a kézben, végtelenül boldogan.

— Hol lakol? — kérdezte hirtelen Margit, és nyomban nagyot is nevetett, hogy ime még csak ezt sem tudja, pedig sürgős a dolog, a kocsi mindjárt megáll.

— Most pedig el kell tűnnöd, a szobalány künn várakozik rám a kapu előtt.

— Igen, igen ... A festő elkomolyodott s mélyen a szemébe nézett. — S ugy-e eljössz, nem felejtet el ígéretedet?

Margit izgatottan rázta meg fejét:

— Ott leszek, vagy talán azt hiszed, hogy ...

Hirtelen kitörő szenvedélyességgel suttogetta:

— Nem tehetek másként ... — Feje odahanyatlott a festő mellére, még egy csók, aztán megállt a kocsi és Krog hirtelen eltűnt.

Az álmos szobalány, aki lobogó gyertyát szorongatva kezében, bóbiskolva fogadta Margitot, egyszerre fölcusdott, amint kisasszonyának boldogságtól sugárzó arcát megpillantotta:

— Őh a kisasszony bizonyosan pompásan mulatott ...

— Fölségesen, Anna, fölségesen!

Hangja oly csodásan csengett, szeme úgy ragyogott; csaknem támoilyogva ment végig a folyosón. A szobalány hűledezve gondolta magában: »Szent Isten, a kisasszony, úgy látszik, becsipett; no hiszen pazar egy mulatság lehetett ott«.

Margit úgy érezte, hogy meg tudná ölelni a cselédet s el tudna neki mindent mondani ... Hiszen lehetetlen ennyi boldogságot magába fojtania, alig birt lélekezni, úgy dobogott a szíve. Könnyitenie kellett magán valamiképp, fogta hát Annát s úgy megtánczoltatta, hogy az ámulva fakadt ki.

— De hiszen a kisasszony egészen ... egészen magán kívül van ...

— Ah Anna, tudod is te, tudod is te ...

Hamarosan kituszkolta szobájából a lányt: ma maga kíván vetkőződni. De nem vetkőződött. Tánczlépésben járt föl s alá szobájában, melyet a kék éjjeli lámpa tündéries fényvel világított meg. Pihenés nélkül kóválygott ide-oda, s mosolyogva dudolt egy dalt, amelynek szövegéből csak egy sort tudott.

— Mint kis madár a szerelem, a szerelem ...

Sehogy sem birt nyugton maradni. Járkált, leült, újra fölkelt, rákönyökölt a szék támlájára, úgy bámult a levegőbe, anélkül, hogy látott volna valamit; érezte a csókokat ajkán, újra s újra átélte az édes ölekezést, tenyerébe rejtette arcát, s százszor is elsuttogta ezt az egy szót: szerelem ... Őh ez az élet, az igazi, az eleven élet — és ő élni akar, élni fog. Aztán valami fáradt vágy borult lelkére. Elcsöndesedett, megnyugodott. Ágyába sietett, aludni akart, aludni az új nap előtt, amelylyel majd elkezdődik az élet, az igazi, az eleven élet.

De nem birt elaludni, legalább nem mindjárt. Mozdulatlanul feküdt, s tágra nyílt szemmel bámult bele a tavaszi éjszaka bágyadt homályába. Kissé aggódott is, de azért boldog volt, nagyon boldog, meg egy kissé, egészen kevésbé — kíváncsi is.

Már hajnalodott, amikor elaludt.

III.

Soká aludt, aztán fölkelt, ide-oda járt a házban, a papával is beszélgetett, még pedig bizonyára egészen okosan, mert a papa egyetlen egyszer sem nézett rá csodálkozóan, — de hogy miről beszélgettek, vagy hogy a nap egyébként miképpen mult-telt, hogy a mama odahaza maradt-e, vagy sem, mindarról fogalma sem volt.

Mintha csak álmodott volna. Mintha nem is ő lett volna az, aki nyugodtan beszélgetett, nevetgált, s aki felöltöztvén, egészen elfogulatlanul, minden zavar nélkül mondta, hogy Ludovikához megy s délre visszatér; vagy talán ebédre is és délután is ott marad.

El sem pirult, mikor ezt mondta, csak odakünn az utcán szökött arcába a vér, ámbár csakugyan előbb Ludovikához ment és csak azután ... ah igen, azután vajon mi lesz vele?!

Se hallott, se látott, úgy ment végig az utcák során; álmosnak érezte lábát és lélekeznie is nehezebb esett; valami nyilallást érzett az oldalában, mintha a szíve

szét akarná repeszteni a mellét... ah ilyen a félelem. Csakhogy ez a félelem csupa vágyódás volt, amely üzte, vonta, s amelynek útját immár semmi sem állhatta.

És aztán odaérkezett.

Alacsony, villaszerű ház volt egy jókora park szélén. Tetőzete fölé hatalmas ablaku kiszögellés könyökölt. Nagy darab zöldes színű vászon feszült meg a hatalmas ablakon s e vászon egyik csücske mögül, ime, ott nézett ki — ő. A ponyva most meglíbbent, csücske is visszaesett helyére, és ezzel most már eldőlt minden. Margit nagyot lélekzett; félelme teljesen elillant, szabadnak érezte magát és boldognak, ah oly végtelenül boldognak! Mintha valami láthatatlan hullám ragadta volna, úgy termett odafönn s úgy állt meg az ajtóban, amely már nyitva várta.

Kezét egy forró kéz ragadta meg, a festőé, akinek arczán csodálatos derű sugárzott; szeme titokzatos mosolylyal, hálás gyönyörrel ragyogott reá. Ajkára, hallgatást parancsolva, gyöngéden simult rá ujja. A festő végig vezette egy homályos folyosón, aztán egy ajtóhoz értek, és aztán ez az ajtó bezárult mögöttük és ők ott álltak édes kettesben a magas műteremben, amelynek sejtelmes zöldes fényű világítása mintha a mesék világából szűrődött volna be. Az egyik ablaktábla bizonyára nyitva volt, mert a park madarai mintha csak idebenn csicseregtek volna, s a tavaszi szellő üde fuvalmát is érezni lehetett. Ah, mindez oly álomszerűnek látszott, s Margitnak úgy rémlett, mintha mindezt már átélte volna egyszer... de hogy hol, azt nem tudta már.

Egy pillanatig, mialatt a festő bezárta az ajtót, mozdulatlanul állt s ámulva nézett maga elé. Aztán szó nélkül engedte, hogy szerelmese levegye róla a köpenyt s a fátylas kalapot, szó nélkül engedte, hogy magához ölelje s ajkát csókokkal borítsa. Erős remegés fogta el, s megint olyasmit érzett, mintha meg kellene fulladnia.

— Édes, édes... — suttogta a festő. — Csakhogy itt vagy, csakhogy eljöttél, te édes mindenem!

És dédelgetve csírogatta arczát, simogatta haját. Csupa gyönyör és újjongás volt a férfi hangja, s Margit szívének kéjes mámor szállta meg. Szemébe könny szökött, a boldogság, az üdvösség könye, szerelmese rajongó örömmel csókolta le pilláiról.

— Óh mennyire szeretlek... mennyire szeretlek... Te édes, te bátor, te üdvözítő kedvesem, — suttogta az és aztán egy kis pamlaghoz vezette a leányt s ott lázas gyorsasággal mondta el neki, mily epedően várta, egész éjjel mily eszelős mámorban szötte szerelme reményeit, hogy soha még legmerészebb álmaiban sem hitte volna, hogy ily kegyes lesz hozzá a sors, amely ime egy édes, forró szívű lányt vezet ide e sivár magányba, egy lányt aki jött, mert... mert nem tehetett másként...

Óh soha sem felejtí e szavakat, igen, igen, így beszél az igazi szerelem...

Térdre hullva, lábához borulva, áldó imádással, szíve legizsább érzelmeivel, a leglángolóbb szerelemmel úgy köszöni ime, hogy a világ legboldogabb emberévé tette őt...

IV.

Amint aztán Margit hazafelé ment, óh mily gyönyörűnek látta a májusi délután aranyos verőfényét, amely a buja sietséggel lombosodó fák, bokrok zöldjén melegen ömlött el. Csupa szín, csupa illat, csupa fakadozó üdeség mindenfelé! Óh most már tudott gyönyörködni benne.

Egészen új színben látta az életet. Sohsem sejtett, titokzatos, tündöklő nagyszerűséggel tárult eléje a jövő. És mintha csak most fejlődött volna igazi nővé. — Igen ezt oly édesen, oly csodás szavakkal mondta meg neki az ő szerelmese, ah úgy van, igazi nővé lett, akit az

Isten csak szerelemre teremtett... Óh most már föltárult az élet rejtélye: csak akkor él az ember, ha szeret. Óh beh szédítően csodás is az, hogy két ember egészen egymásévá válik. S óh mily gyönyörűség, mily végtelen, kimondhatatlan boldogság az!

(Folytatjuk.)

INNEN-ONNAN.

✠ **Horánszky Szepsiben.** T. polgárok! Rövid néhány nap előtt mint ellenzéki pártvezér láttam önöket. Önök már akkor sejtették, hogy jobb volna, ha kormánypárti volnék. Ki is állhat ellen az önök akarátának? Ki az, aki ne respektálná a választók sejtését? (Zajos és omlékony tetszés.) Ma, t. uraim, a helyzet megváltozott. Átvettük a szabadelvű párt örökségét, pedig nem is akarták átadni. De *mi* akartuk! Szükségünk volt azokra az elvekre, amelyeket a Tisza-frakció használt a haza ellen. (Zajos tetszés. *Hangok:* Le Tiszáékkal!) A Hentzi-ügyben is következetesek maradtunk. Hentzit mi halottnak tartottuk régen s oklevelekkel bizonyítjuk, hogy tényleg halott. (Ugy van! Ugy van!) De Tiszáék élnek és azt, úgy hiszem, nem köll okiratokkal bizonyitanom. (*Egy hang:* Hát a csendőrségi portupével mi lesz?) A portupée is ártatlan dolog. (*Egy hang:* Hát a kvótával mi lesz?) A kvóta is ártatlan. Igaz, hogy jómagam 24°/_o-os kulcsot kértem Bánffytól; de mikor több kulcs, mint lakatos és magam belátom, hogy az a kulcs a legjobb, amely a hatalom kapuját kinyitja. (Igaz! Ugy van!) A kiegyezést én és Széll Kálmán őrizzük. Ha betörnek is ránk, *van formulánk!* Jobb az argol flastromnál. A néppárttal sem barátkozunk ezután. Mi az ördögnek kell több szabadelvű-párti? Vagyunk mi elegenden azok híján is. (Zajos tetszés. *Egy hang:* Hát Apponyi mit csinál?) Apponyi barátom és elvtársam csinálja nekem a miniszterséget. Oly szép, oly magasztos feladat, másokért dolgozni! Ő le fogja róni tartozását vélem szemben. Éltesse az Isten önöket sokáig elvűségben 67-es alapon, kitartásban néppárti alapon és irántam való lelkesedésükben 48-as vagy akár agrár-alapon!

* * *

* * **Lányvásár.** Egy délutáni rövid tanácskozásán a büntetőügyi kongresszus a lányvásár örök kérdésével is foglalkozott. Ha az embernek volna respektusa kongresszusok iránt, a lányvásárról szóló tudósítás elolvasása erősen megcsökken-tené. Hogyan? ennyi elég erről a kérdéstről? egy kongresszus, melynek előadói és szónokai hónapok óta erre a kérdésre készülnek, csak ennyit tudnak kisűtni? még elvben sem talál-nak jobb flastromot? Vajon van-e az ő tudományos határo-zataiknak hitele, ha a laikus dolgokban való rezolúciók nem mondanak többet, mint amit ujságok és népszónokok évek előtt már elcsépeltek? Szigorubb törvények, a hajó- és vasut-állomások erősebb megfigyelése, a kivándorlás megakadályo-zása: a kongresszus munkálkodásának eredménye. Szigoru tör-vények — ez a mi flastromaink legkedveltebbje. Megtorolni, kemény boszut állani: állambölcséségünk egyik sarkköve. Mi ennek a következménye? Nem az, hogy a lánykereskedés abba marad, hanem az, hogy az emberek ravaszabbak lesz-nek. A furfangos csalókat a szigoru törvények csinálják: a csirkefogók féltik a bőrüket, s azért ugyancsak megerőltetik az eszüket, hogy kivezető utat találjanak a btk. hináraiból. És a gazemberek profilacticuma, úgy látszik, jobban működik, mint a társadalomé. Milyen gyönyörű borotva-táncz például az, amelyet Berele Hay-aink az uzsora-törvény körül tánczolnak. Mindenki ösmeri az uzsorásokat, a bíró tisztán látja, hogy 10.000 pomádé-skatulyát nem vesz józan ember s mégis kénytelen vele, hogy a bűnöst fölmentse. A lánykereskedést szigorító törvé-

nyek hasonlóképp csak arra vezetnek, hogy a rabszolgakereskedők okosabbak és ügyesebbek legyenek. A hajónak más zászlaja lesz: mondjuk színésziskola, mondjuk társas kirándulás, mondjuk önzetlen szerelem, de a rakomány ugyanaz marad, csak az ára fog felszökni, mint az 50/0-os cséplőgépes váltóknak. Egy délutáni tanácskozáson ezt a kérdést elütni nem lehet, két nagy beszéd és az utána felhangzó taps nem ad vissza egy becsületet sem. Vagy bele kell nyulni a darázsfészekbe és ki kell tisztítani minden gyanusát, vagy úgy kell hagyni a dolgot, ahogy van, mert arra nincs szükség, hogy a lánykereskedők még ravaszabbak és még gazdagabbak legyenek.

* * *

○ **Egy virágbokréta.** Szombaton, vagyis tegnap délből, egy fürdő-utcai virágkereskedésből kiszökött egy kis bouqueté. Kezében virágbokréta volt.

- Kinek viszi? — kérdezték.
- Kiviszem a vasúthoz. Kettőre künn kell lennem.
- De kicsodának viszi?
- Egy mennyasszonynak. Jókainé ő méltóságának.
- Hova utaznak? Bizonyára Olaszországba?
- Nem tudom.
- Ahol Musset volt és George Sand; Byron és az ő marquesája.
- Mit tetszik mondani?
- Azt, hogy Olaszország igen szép.
- Nem tudom.
- Az állomásokon eltréfálódznak az automatákkal, ott meg vesznek apró porcellánokat és elmennek a Maria Assolutába.
- Mit tetszik mondani?
- Azt, hogy Olaszország ősszel is igen szép.
- Én nem tudom.
- Aztán elmennek a szűk sikátorokba, ahol sötét haju olasz gyermeklányokkal kergetődnek halárus-suhanczok, akiknek kosaraiban idétlen, piczike scombrok ficzkádoznak.
- Mit tetszik mondani?
- Azt, hogy a keskeny utcák tavasszal is szépek.

* * *

○ **Walsin-Eszterháznál.** Elolvastván a lapokban, hogy a nemes Walsin-Eszterházy csak öt font sterling lefizetése ellenében hajlandó a Dreyfus-ügyben leleplezéseket eszközölni, elhatároztam, hogy se költséget, se fáradságot nem kimélve, megszerzem e leleplezéseket A Hét olvasói számára. Átrándultam Ujpestre és ott gyorsan lebonyolítva egy kis ügyletet, haladéktalanul Londonba utaztam. Az őrnagy lakásán a fekete ruhás hölgy, Madame Pays nyitott ajtót és a következő pillanatban szemben álltam Eszterházyval.

— Leleplezéseket óhajtanék uram.
Leültetett egy hamis perzsa-szőnyeggel bevont pamlagra és előzékenyen válaszolt:

— Az első kérdés öt font sterling uram, minden további egy fonttal több; a megkezdett kérdés egész kérdésnek számít, épp úgy, mint a fiakkeres negyedórája.

Szó nélkül átnyújtottam neki harmadfél kiló sterlinget és feltettem az első kérdést:

— Mit gondol ön, miért ítélték el ezt a szerencsétlen Dreyfust?

Mosolygott.

— Ön tehát azt hiszi, hogy csakugyan elítélték? Naiv fiatal ember. De nem csodálkozom, hisz mindenki ezt hiszi. Tudja meg uram, hogy Dreyfust nem ítélték el. Valamennyi hadbíró az ártatlansága mellett szavazott. Hanem...

— Hanem?

— Bocsánat, ez már új kérdés. Szabadna kérnem?

Tüstént átnyújtottam neki hat fontot, mire folytatta:

— A generálisok is ott voltak a bírák tanácskozó szobájában. Mikor látták az eredményt, egyszerűen lefűlelték a

birákat, gyorsan magukra öltötték az egyenruháikat és azok, akik az ítéletet a teremben kihirdették nem a hadbírák voltak, hanem Mercier, Roget, Gonse, Billot, Zurlinden, Chanoine és Boisdeffre tábornokok...

— Lehetséges ez?! Szegény Dreyfus!

Rejtelmesen mosolygott.

— Mit beszél ön Dreyfusról!

— Hogyan?

Hüvelykujját többször egymásután mutatóujjához dörzsölte. Megértettem. Átadtam neki a hét fontot. A vállamra ütött.

— Uram, tudja meg, Dreyfus nem is volt a tárgyaláson. Dreyfus két évvel ezelőtt felakasztotta magát az Ördögzigeten. Akit önök ott láttak a vádlott helyén, az én voltam uram, én! Azt hiszem ez a kis szenzációcska csak megéri a hét fontot, mi?

Meghajtottam magamat.

— Valóban őrnagy ur, ön világraszóló leleplezésekkel szolgált nekem. Engedje meg, hogy most már én is hasonló őszinteséggel megmondjak önnek valamit. Nem kérek érte pénzt, csak egy cigarettát.

Mosolyogva nyújtott át egyet.

— Parancsoljon kérem. Egyiptomi. És most halljuk...

— Nos, őrnagy ur, én ezennel megvallom önnek, hogy abban a kilencz kiló sterlingben, amit önnek átnyújtani szerencsés voltam, egy gramm valódi sincs. Ujpesten vettem. A hamisítás valódiságáért tíz évi jótállás.

Az őrnagy arca elkomorult, az ajkába harapott, de egy pillanat múlva nyugodtan szólalt meg:

— Mit se tesz. Először: a cigaretta, amit kapott, szintén hamis; másodszor: — és ezt már a fülembe sugta — én se vagyok Walsin-Eszterházy... Én Cernuczky-Hudecsék vagyok.

* * *

○ **A »Magyar Állam«** egy mulatató, kedves cikkben a zsidók »hosszu napját« fejtegeti. Elmondja, hogy a fővárosban kétszáz és egynéhány zsidó templomban és imaházban estétől estéig hogy böjtölnek, buzognak, verik a mellük, de oda sandítván az utcahosszat becsukott üzletekre, gyöngéd célzással azt mondja, hogy a pusztá bűnbánat nem elegendő: *vissza kell adni*, az az igazi, az üzleteket, a házakat, a palotákat, az eltulajdonított keresztény kapitalist. Ugy látszik azonban, hogy nem mindenütt gondolkodnak így; Szolnokon például már eleve lemondtak az emberek a reájuk eső részről, sőt ott az a csoda történt, hogy mivelhogy ott a zsidóknak nincsen elég pénzük, a katolikusoknak meg a reformátusoknak meg van, hát azok építették föl nekik a templomukat. Érdemes megjegyezni, hogy ez a Dreyfus-pör idejében történt és hogy a rennesi vég-tárgyalás alatt esett meg a felavatás. Ennek a templomnak az alapköveit a felekezeti türelmesség, a liberális józan magyar gondolkodás rakta le. Szolnok városa adta hozzá a telket, Szolnok városa vette fel a hatvanezer forintnyi kölcsönt és Szolnok városa egész tisztikarával szerepelt a felavatásnál. A lapok pedig megírták, hogy ennek a szép egyetértésnek egyik főelőmozdítója egy ottani törvényszéki bíró, akit *Lippe Vilmosnak* hívnak és akinek a nevét márványba vésték. Megérdemli!

* * *

*** **Bojkott.** Nem megyünk Párisba és nem veszünk semmi francziát, hallatjuk az egész világon által. Pekkins, egy lebergi gyáros már tettel is megerősítette a bojkottot: elbocsátotta francia munkásait. Francia munkás Lembergben?! Szakállunkra mondva, különös; olyan, mintha a király- vagy a dob-utczában törne ki a francziák üldözése. Ezek után persze már mindenkinek kötelessége, hogy pereat-ot kiáltson minden francziára. Jaj a bonne-oknak! Jaj a francia salátának! Aki a télen francia négyest mer táncolni, annak betörök a fejét, aki meg francia pezsgőt iszik, egyszerűen áruló, s épp oly közmegevetés

tárgya, mint az, aki vacsorára párisit evett. Szegény hentesek! Ezt a kedvelt portékát törölni kell, s ha a párisi régi hivei mégis enni szeretnének belőle, úgy földalatti rejtekekben, mint egykor a titkos gyűléseket, kell elvégezniök. A színházaknak nem szabad előadni sem a *Párisi élet-et*, sem a *Párisi-t*, sem a *Szép Helénát*, mert ez utóbbiban is szerepel egy Páris. A tudósok kezéből ki kell ezt venni Páriz-Pápaít, a kártyások kezéből a francia coeurt meg a treffit, a hölgyekről le kell tiltani a francia midert. Mindenki alá lesz vetve a francia bojkottnak, még a gyanutlanul járó-kelő is, mert próbálj csak a párisi-utcán átsétálni, felbuzdult dreyfusardok úgy vágnak hátba, hogy egész életedben se felejtet el a francia bojkottot.

* * *

♂ **A kassai patkányok.** A kassai új színházat még csak ennek a hónapnak a végén nyitják meg: de amint az újságok írják, már eleven élet van az új palota falai alatt. Azt mondják, az új színház tele van patkánnyal. Az ocsmány állatok kirágták a nézőtér parkettjét is, a színpad alatt pedig valóságos kongresszusokat tartanak. Szép vonása a kassai patkányok lelki életének, hogy ennyire érdeklődnek a művészet iránt; de sajnos, ők maguk annyira csunykák, hogy nem lehet örülni ennek a szép tulajdonságuknak. Megesik, hogy az ember azért megy színházba, hogy kissé felizgassa az idegeit, de az idegborzongásból kevés is elég: elájulni nem műélvezet. Szeretném én azt a generálist látni, aki nyugodtan műélvez, mikor egy patkány hallhatólag kaparász a talpai alatt, vagy azt a színészt, aki meggyőződéssel merje deklamálni a kassai színpadon, hogy:

— Odalent, odalent szeretnék már pihenni.

A kassai színház igazgatósága kénytelen lesz törölni a repertoirejából minden olyan darabot, amelyben el kell sülyednie valakinek: mert nem lesz művész, aki erre vállalkozni merészkednék. Vagy pedig a lesülyesztés helyett a felsülyesztést kell alkalmazni. Luczifer nem a pinczébe sülyed, hanem a zsinórpadlásra. Mikor harmadéve Budapesten kiderült, hogy az Újépület tele van patkánnyal, egy jókedvű ur azt ajánlotta: akaszszanak a kaszárnya minden pavillonjára táblákat, ezzel a felírással: *Sülyedő hajó*. A sülyedő hajóról eliramodik a patkány. Meg kellene próbálni ezt a kassai színháznál is. Ha pedig kiderülne, hogy a kassai patkányok nem tudnak olvasni, ki kell egészíteni a személyzetet Zacherlin ural.

SZÍNHÁZ.

Vizvári.

Észrevétlen negyven esztendő röppent el Vizvári Gyula feje fölött. Kedves gyönyörű jubileum: negyven évig mulattatni, nevetetni, s a rideg gondokat tovaűzni. Többet használt az emberiségnek, mint az ez idő alatt megjelent hypochonder értekezések, tudós vitatkozások és kölyök-malthuzianizmusok, amelyek leszedték a mosolyt, elvitték a nevetőizmokat, de nem változtatták meg a megváltozhatatlant. Isten bizonynyal maga is jókedvében teremtette őt, s ő tovább adta ezt a megbecsülhetetlen isteni szikrát, amelynek felvillanásai egy nyugodt, mosolygó országra: a humor birodalmára vetnek fényt. Ez a negyven év nyereség Magyarország népére; mert, ha nemzetgazdaságtanilag a nép ájtatossága, becsületessége és ambíciója anyagilag kifejezhető *plus*, annak kell lennie annak a jó-érzésnek, mosolynak is, amely a művész művészete nyomán fakad. Aki mosolyogni és kacagni tud — mondja valamelyik bölcs tudós, vagy paraszt

mondás — az nem lehet rossz ember, s aki idegen valaha látta a színház közönségének arcát, mikor a Vizvári akcióját kísérte, nyugodt lehetett Magyarország közérkölcsei miatt, — persze csak a mondás keretéig. Ez a nagy művész csütörtökön észrevétlen, koszoruk és csöndes részvét mellőzésével (mert, fájdalom, a negyven éves színésznek a koszoru mellett a csendes részvét is kijut) ment át a negyvenegyedik színészi évbe: ma még erősebb, semhogy részvétet és szerényebb sem hogy koszorut aspirálna. Művészete öntudatosabb, czizeláltabb és tökéletesebb, mint valaha; alakításai megállapodottak, biztosak, mint az erő és átlátszók, mint a kristály. S aki általnéz ezen a kristályon, az meg fogja látni Vizvári Gyulát a magánembert is, ezt a nagy műveltségű, arany szívű és kedélyű öreg urat, aki ha nem is volna művész, akkor is boldoggá és mosolygóvá tudná tenni embertársait.

Három kis darab.

— A Nemzeti Színház beköszöntője. —

Az ifjusági előadások megtermik gyümölcsüket: a Nemzeti Színház szerencsésen eljutott az önképzőkori niveauig. Annyi szeretetreméltó dilettálás alig volt még együtt egy csomóban, mint a mi állami műtemplomunk intrádáján. Három kis egy felvonásos, magyar eredeti — a legkedvesebb, sőt, főképp a *Borostyáni* Irma asszonyé, a legtehetségesebb dilettálás is. S aztán ezek a kedves művészek, akik ezekben a kedves darabokban úgy járnak-kelnek, mókázva és mosolyogva, mint a kedves bácsik és nénik a kedves fiucskák és lánykák között a kedves gyermekszobában, amint nem közönséges ügyességgel mimelnek hol megdöbbenést, hol megzavarodást, hol haragot, hol meg szerelmet, de mindezt azzal a hamis mosollyal, mely folyton biztatja a gyereket, hogy nem komoly dolog ám ez, csak látod, milyen aranyos bácsi vagy néni vagyok én?! S valóban Csillag Teréz nagyon aranyos néni, Horváth Zoltán nagyon aranyos bácsi, s általában az egész Nemzeti Színház czukros és *herczig* — csak az a kérdés, hogy a magyar nemzet az ő ezer esztendő szünet korában megőrizte-e még azt a gyermeteg gyomrot, mely ennyi édesség elviselésére szükségeltetik?

Magukat a kis darabok íróit vád nem érheti. Ők kedvesen és okosan, legjobb képességük szerint csinálták meg az ő kis darabjaikat. A három kis darab: három ismert kis anekdota. A Borostyáni Irma asszonyé, a *Másodvirágzás*, az elvált férjről és feleségről szóló, akik megint összekerülnek. A Hajó uré — új név — az okos férjé, aki a maga számára úgy veszi elejét a férjek sorsának, hogy az ügyből nem tragédiát csinál, hanem vigjátékot, az asszonykát megszegyeníti s az udvarlót nevetségessé teszi. Ez volt a *Dombai ur felesége* — az *Anyósoknak* pedig, Gabányi ur művének, egész velejét elmondaná, ha ez volna a címe: A két anyós. A három darab közzül a legtöbb ügyesség s a legkevesebb izlés a harmadikban van, a legfogyatékosabb technika s a legtöbb érdekesség a Másodvirágzásban. A Hajó ur darabja irodalmi ambíciókkal csinálódott, s az ügyes társalgási tónus éppúgy megvan benne, mint a helyzetek iránt való érzék, csak is az a baja, hogy a naív *proverbe* egyre hajba kap benne a kieszt helyzetkomédiával, és győzni, valljuk meg az igazat, egyik sem győz benne. De hát a darabírás nemcsak tehetség, hanem mesterség dolga is, s ez a darab Hajó urnak első darabja.

Azért merem első darabnak mondani, mert a titkos drámairás nem számít, s a szindarab ott kezdődik a szín-

padon. Íróasztalon darabot írni nem lehet; a kézirat csak vázlat és utasítás, s a darabot, az igazi, végleges darabot, ott kell megcsinálni a próbákon. Nincs az a fantázia, mely ezt a realitást pótolni tudná, s ezért nincs barbárabb dolog, mint az a nagylelkűségi és kegyelmi rendszer, amivel minálunk a magyar szerzők darabjait adják, a magyar szerzőkét, kiknek darabjaiba minden kulisszatologató beledolgozhat s minden színész belealakíthat, csak nekik maguknak nincs beleszólásuk. Így még Csiky Gergely sem tudna darabot csinálni, nemhogy fiatal kezdő író.

Ebben az esetben különben nem volt nagy a veszedelem, mert hiszen, mondom, csak kis anekdotákról van szó, amikben szerkezetnek elég a logikus egymásután is. Jó is, helyes is, hogy ilyen darabokat is adnak a Nemzetiben, főképp, mert magyar drámaíró nem igen akad — sok okból, melyek közzül nem egy a Nemzeti Színház vezetőségét terheli. S jók is volnának az ilyen kis kedvességek teszem *lever de rideau*-nak valami igazi darab elé — de három ilyen darabbal tölteni be az estét, a nemzet színházában így kezdeni sajsont s egyuttal azt jelezni vele, hogy egyfelől ez a magyar drámai irodalom, másfelől a Nemzeti ezzel tartozik a magyar drámai irodalomnak — ez olyan sértés, nembánomság és kötelességmulasztás, amit csak az menthet, hogy nem tudják, mit cselekszenek, de amiért másutt nagykorú közönség szétszedné, önérzetes irodalom bojkottálná s arravaló miniszter kisöpretné az ilyen muzaistállót. De hogy így hagyják őket: nekik van igazuk.

Pp.

Utazás a válás körül. Hennequin mester, akinek neve már annyi becsületet szerzett — Mars és Valabrègue uraknak, ezuttal mint önálló vezetéknev is elsőrangú francia cégnek bizonyult, akit bojkottálni annyit jelentene, mint a jókedvet, a szentelenül finom pikantériát a deszkákról mindörökre leltitani. A *Voyage autour du code* esztendőök óta a legelmésebb párisi különlegesség, ami a szajna menti boulevard-színházakból világkörútra indult; értvén »különlegesség« alatt a francia bohózatíróknak azt a speciális technikai készségét, amelylyel a semmi-ből három felvonáson keresztül egy világot, vagy legalább is egy félvilágot tudnak teremteni. A megostromolt Páris szakácsai a cipőtalpból is kisajtolták azt, ami a budapesti rost-beefekből hiányzik: természetes hát, hogy ami önkénytelen humor a francia válóperek körül a »code« §§-ai alapján támad, nem marad észrevétlenül és kiaknázatlanul, még a szinte tökéletes »Váljunk el« után se, a Molière hazájában. Egy neme az önostorozásnak az, amit a francia színműírók egy-egy ilyen — látszólag pusztán a nevető idegek számára írt — darabjokkal akarnak. A helyzetek fonákságában még mi is megérezzük a komoly és nemes tendenciát; elképzelhető, hogy bombamódra hat mindenik ötletük Párisban, ahol a neveltség ö, kivéve talán a vezérkart, mindenütt. Dicséretére legyen mondva a Vigszínháznak, ez a tendencia csak most jut eszünkbe, három nappal a bemutató után, mert bizony a harmadfél óra alatt, amíg a darab lepergett, beleértve a felvonásközöket is, a kacagókkal kacagtunk mi is. A színpadi sikert igazában a felvonásközök hangulata dönti el. A Vigszínház nézőtere, ahányszor a kárpit legördült, a jubiláris előadások egész sorát jósolta meg. A szereplőket en bloc dicsérjük meg, külön-külön szinte gáncsszámba menne a dicséret. A Vigszínház hozzászokhatott már ahhoz, hogy ott csak előadást lássunk, igaz viszont, hogy csak tökéleteset. m.

Nap és hold. Pikrates de Calabasos herczegnek igaza van, hogy valahányszor bemutatja magát, hozzáteszi: ez a név maradandó lesz. Ime, miután a népszínház fénykorának annyi szép emléke fűződik az operette-miniszterek e csupa essentia példányához, most, hogy újra megjelenik a színpadon, ismét megtalálja a népszerűséget. A népszínház, rég nem csinált olyan jó fogást, mint most, a *Nap és hold* reprise-ével.

Igaz ugyan, hogy a darab kissé megkopott és ami valamikor hajmeresztő pikantériának látszott a tisztas Irányi Dániel elvtársai előtt, ma alig korbácsolja fel az edzett idegeket; de a közönség mégis megtalálja élvezetét, csak a szempontokat kell fölcserélnie. Ami valamikor a merész ségével tett hatást, ma a kedves és ártatlan ötletek gyönyörűségét kelti és ez nem rossz csere. Az elmésség megmaradt, csak a resonantia más. És megmaradt — ami a fődolog — az operette zenéje is. Ebből nem avult el semmi és a *Nap és hold* muzsikája dallambőség és negédes pajkosság tekintetében tultes akárhány ujkeltető slágeren. Az operetteben Küry Klára pompás sikerrel vette át Pálmay Ilka egyik örökét: Manola szerepét, míg Hegyi Aranka bárónéja a régi szereposztás gráciával teljes hirmondója. Pikrates de Calabasos szerepét Kovács Mihály játssza, aki ezuttal sokkal jobb oldalról mutatja be magát, mint a *Görög rabszolgá*-ban történt debütjekor. Mellette még Raskó Géának és Kenedich Kálmánnak van nagyobb szerepök.

A Katalin-legenda. A *Katalin* operett van, a *Katalin* operett nincs, az e heti színházi pikantériáknak ez volt a főcsemegéje. A szerzők azt állították, hogy az operett meg van, az ujságok azt írták, hogy nincs, és a színházi kommunikék fölváltva hirdették, hogy van is, nincs is, míg aztán végre mégis csak kiderült, hogy az operett készen van. Abban a színházi-harczban annyi kétségtelenül kidomborodott, hogy egyesek boldogok volnának, ha az operett nem volna, mert sok színházi hír-író azt óhajtaná, hogy az egész világ azt higgye, hogy csak ők írnak darabot, és csak az ő darabjaikkal foglalkozzék a sajtó. Boldog a vízimadár, amely úgy tud a hinárok közt uszkalni, hogy ne tapadjon rá moszat, de a vízimadarak nem írnak operetteket, különben ők is más tapasztalatot tennének. Ebben a különös világban sok moszatot kell elfeledni és — elnyelni, s a mi sajtónk annyira szereti a hazai irodalmat, hogy nem akkor örvend, ha végre valahára nálunk is csinálnak darabot, hanem akkor legboldogabb, ha egy hazai konkurens operetről az derül ki, hogy egyáltalán nincsen meg.

IRODALOM.

Az új nyelvőrőség.

Az új nyelvőrögről szóló minapi cikkelyünk körül az indítója, Tóth Béla, s az írója, Ignotus között levélváltás támadt, mely a dolog iránt érdeklődőt bizonyára szintén érdekli. Tóth Béla ezeket jegyezte meg az Ignotus fejtegetéseire:

— — — Szerintem a nyelv faji kiválás révén keletkezett *forma*, mint az állat, mint a növény. Ezt a formát állandósága teszi azzá, ami. Az erők küzdelmében rendezkedett így el, és nem másképpen. Az életrevaló megmaradt, a silány elpusztult. Keletkezésében a szükség intézett mindent. A természet utilitarismusa végre befejezte a definitív alakot. Van ló, van bazsalikom, van magyar nyelv.

Ezek a formák nem változhatnak, valamig a faj él. A varietasbeli csekélységek elenyészők. Ló a skót pony, ló a percheron. A domesticatio csodái nem csodák. A lóba nem tudnak bikát oltani. A faj nem zagyválódhatik össze. Az az ereje, az az élete, hogy változhatatlan.

A nyelv, ez a faji forma, állandó. A thesaurus linguae gyarapodása talán olyasmi, mint a domesticatio. Növel, gyarapít, erősít, szépit: de a speciest nem másíthatja meg. Az angol nyelv századok óta mohón szedi be a töméntelen sok neologismust. Még Kossuthtól is kapott egy csomót: deák közjogi terminusokat. Elég a végződés meg az angolos olvasás, s megvan az új szó.

De hogy az angol nyelv formájába vagyis fajába elegyedtek volna idegen elemek, hogy syntaxisa változott volna: azt én tagadom. Kerülhetett bele germanismus, latinismus, gallicismus, amint hogy került is; de ez mind muló tünemény, parazitáság, a nyelv csak türi, de nem veszi magába örökre.

Ha a kegyed elmélete valóság, akkor elkövetkezhetik az is, hogy valamikor a magyar nem azt fogja mondani: »a rózsza piros«, hanem azt, hogy »a rózsza *van* piros.«

Mert ha a nyelv, mint faj, nem állandó és belekeveredhetnek idegen faj-elemek is, akkor ennek az elegyedésnek nincsen határa. Vagy ki meri mondani, hogy ebben a dologban fokozatok is vannak? Idegen, idegenebb, legidegenebb nincs. »Ő jól kinéz« a faji idegenség dolgában ugyanaz, ami »a rózsza *van* piros.« Az ép species-érzék mind a kettővel egyformán bánik el; ha tanulatlan: nem érti meg; ha tanult: irtózik tőle.

Szolgabíró: Aztán hogy nézett ki az a bornyu?

János gazda: Hát ugy, kérem alássan, hogy a palánkra tette az állát.

Azt hiszem, ha a szolgabíró majd x. száz év múlva azt kérdi: »Az a bornyu van riska?«, János gazda megvakarja a fejét: »Hiszen van nekem riska is, veres is, kese is«.

Mert a fajt nem ronthatja meg se az olvasmány, se a vasút, se a város.

A faji forma csontváza pedig az *ige*. Ez a legállandóbb, a legerősebb, mert belőle lesz a *szólás*, a *syntaxis*. Örült nyelvújításunk arra még sem vetemedett, hogy igéket is gyártson. Az *indokol* és egynehány társa a meglevőből való gyúrás. A rossz névszó semmi. Megemészti vagy kiokádja a nyelv. De az idegen *igés szerkezet* ellene mond specificus természetének. Képtelenség, monstrum, halál.

Az indogermán nyelvekben is, noha az atyafiság révén sok elcsuszlik. Az olaszban elkövetett gallicizmus nem oly bődületes lehetetlenség, mint a magyar beszédbe kevert germanismus.

Nagyobb tudományos árulás még nem volt a világon, mint a Simonyiéké, mikor ezeket a corpus alienumokat belőlünk valóknak hazudják.

Imhol egy példa. A Nyr.-ben ezelőtt egynehány évvel valaki azt mondta, hogy a *kivesz* (»nem veszem ki innen messziről, asszony-e vagy ember«) germanismus. Szarvas Gábor ekkor elővette a Grimmet; *ausnehmen* ez értelemben nincs benne, ergo *kivesz* (meqlát) *valamit* nem germanismus.

Valaki aztán idézte a müncheni Fliegende Blätter egy legujabb számát, melyben egy anektoda *ezzel* az *ausnehmen*-nel játszik, tehát a szólás osztrák-bajor idiotismus. Ezzel a bizonyítékkal a Nyelvőr nem érte be.

Tavaly fölfedeztem Windisch Ungrisches Magazinjában (1781: 61.) a pozsonyi idiotismusok között: »Ausnehmen, etwas in der Entfernung sehen. I siech was vo weitm, i kanns abr nit ausnehm.« Ecce az osztrák-bajorság új bizonyítéka. Hetzel szerint (új könyv) »südst-deutsch.« Simonyi meg azt mondja az Akadémiában, hogy hát akkor a *németek vették tőlünk!*

Szólást, igés szerkezetet a bajorok tőlünk! Husar, Paprika, manelka — ezek magyar kölcsönzések. Alkatbeli magyar kölcsönzés azonban, mely Münchenig hasson, nincs, mert képtelenség, ezer okból képtelenség. — — —

Tóth Béla.

Ignotus ezekre így felelt:

— — — Magam is olyasmit sejtettem, mint amit kegyed oly tudományos pontossággal tud kifejezni: a nyelvnek kiválasztott és organikus természetét. Ám e föltétlen biztos megismerés közt s az én elegyedési sejtelmem között nem látok áthidalhatatlan ellentétet. Végre is: nem varítások során születik-e egyik fajta a másikból? Születik úgy, hogy életébe kerül gyakran az eredendő s mindig az átmeneti fajtáknak? S ami az idegenséget illeti: igazán nem tudom, hogy ha Laborin kezdve harmincz nemzedéken át minden Latori hátába pontosan ugyanarra a helyre lőnék az ólomgolyót, a harminczegyedik Latori nem születnék-e már a golyó bekebelezésére való hegedéses tokkal? Érdemes volna, mondom, a mi tősgyökerességeiket sorra venni, vajjon nincs-e köztük idegen oltás? Például az *én már csak amondó volnék* nem latinság-e? Parasztasszonytul hallottam a multkor, kunságitul, aki az urának vitt ebédet, hogy *ugy jöttem elő magamnak*. Ez hétszázszorosan idegen, nyilván nem érti sem az ura, sem az ángya, se senkije — *de ő már megérti*, ő már rendjén valónak érzi, ő már mást mond vele s mást érez és ért rajta, mint az ura, az ángya s a komaasszonya, s nem adok neki egy nemzedéket, hogy ez az eltompulás vagy alkalmazkodás geometriai sorban nőjön, ha ugyan nem arithmetikusban.

Külömben akár van igazam, akár nincs, s ha mi ketten e kérdésen hajba is kapnánk: a nyelvőr-epigónságnak semmi haszna nem volna belőle. Mert nekik mindenképpen kutyakötelességük úgy védeni a nyelvet, mintha örök élet állana előtte, minden idegszála előtt. Görgey sem azért áruló, mintha igazán eladta volna a hazát, sem mert realista létére nem hitt a forradalom jó végében, hanem mert nem úgy harczolt, mintha hinne benne. — —

Ignotus.

Jókai Mór megházasodott. Ma, szombaton, délelőtt Jókai Mór megházasodott. A gyár-utcai anyakönyvezetők hivatalban történt az esküvő; Matuska polgármester volt a maire, a tanúk Sebestyén dr. és a helyettes anyakönyvvezetők voltak. A menyasszonyt: Nagy Bella kisasszonyt *A Hét* olvasói ismerik, három hét előtt közöltük arcképét.

Versek. Az előszavas vers-kötetek iránt kevés a bizalom. Az ilyen praemissák nagy naivságra vallanak és csak arra jók, hogy az előszó írója, aki rendszerint maga is a minorum gentium közül való, (mert jó izlésű író ma már nem irkál ilyesmit) a sorok közt kellőképp kitüntethesse: »Kedves író barátom, maga nagy számár, de milyen nagy ember vagyok én, aki előszót írok!« És megveregeti a vállát, mert a szerény fiatal ember módot nyújtott neki, a nagy írónak, hogy nagyságát kimutassa. Evvel az averzióval vettük kezünkbe *Ady* Endre verseit, de örömmel konstatálhatjuk, hogy a fiatal írónak, aki ma még ugyan nagyon fiatalnak látszik, elég széles vállalai vannak, hogy ezt a vállveregetést ne érezze meg. Izmos talentumnak látszik, aki ha leveti gyermekcipőit szélesebb és járatlan nyomokat fog taposni és beváltja azokat a reményeket, melyeket e számunkban közölt verséhez fűzünk.

Hetven új könyv.

— De septuaginta interpretibus. —

Azt mondom, hogy az ő vassüvegükben a nyilvános rendes tudósok is épp oly siri lassúsággal járnak, mint Dante-ban az aranycsuklyás barátsereg. A kappa ugyan szintén aranyból való s itt is tüzet és dicsőséget hány, de a fejek azért meggörnyednek, haj, mert a trivium és quadrivium, hijába övezi babér, belül bizony gyalázatos egy ólom. Nehéz az ő vonszolása. Ha nem vaskalapnak szimbolizálom, hanem vén Minotaurusznak, akkor is úgy mondható, hogy már évtizedek óta mozdulatlan az öreg kutya. És minő mérges! A tudósok izzadó homlokukkal minduntalan odébb szeretnék már hengergetni, de a lusta emlős nem mozdul, hanem csak a lábába harap a kergetőnek: Vidd el ezt emlékül!... Aki valamit ujítani szeretett volna, az ma — mutatják a példák — jobbára a sebeit kenegeti s a Minotaurusz továbbra is horkol, mintha kifáradt volna a sok száz esztendei hajszoltatástól. Mert jó megértést kérek. A technológiára, bölcsészetre s szociális tudományokra nem vonatkozik ez a kutya-allegoria: ellenben bizonyos, hogy még fiaim is ugyanazt fogják tanulni a VIII. kerületi állami főgimnáziumban, amit a nagyapámnak tanított a bajai francziskánus gimnáziumban azon híres páter Torma: ki tollba mondta mindazokat a vegyes tudományokat, miket most 279 frt 40 krajczár áru könyvekből tanul meg a gyermek. A trivium és kvadrivium a legkonzervatívabb dolog e sártekén, hacsak föl nem hozom, hogy a lipcei Teubner »quidlibet audendit« nyomtat az Ars poeticában, a párisi Didot ellenben »quaelibet audendit«; s ha ugyan ki nem emelem, hogy Szepesi Imre hexameterekbe szedi a prepozíciókat, Schultz Ferdinánd pedig ütemes szakaszokba. Hellász hegyei szintén nem görögnek. Valamennyien, akik Homéroszt igen jó műfordításokból ismerjük, pénteken délelőtt tizenegy órakor méltán összeülehetnek a gimnáziumból tóduló gyerekeket a Kálvin-téren. »Üdvözlégy muzsanyáj, ti gyermekkorunk tükröződi, mert Plató nyelvéből ti sem tudtok többet a hat simulónál. Arczotok rózsái mutatják, hogy fogalmatok sincs róla, miképp bizonyos néhai Télyf Iván ütemes verseket is tudott szavalni ezen nyelven:

Tisz laginász szű etűtosz,
Jnei ontosz mégesz plűtosz,
Jnei megasz thezauros... »

... Hasonlóképp földbe nőtt a lába a világhistóriának is s ha a diákember vakációban hasra nem fekszik régi illusztrált ujságokat olvasni, melyekből halavány sejtelmeket szerzendő, hogy mi lett légyen az Almássy összeesküvés meg a Klapka légioja: hát akkor ott leszen, ahol Spenczer Herbert szerint vagyon a boncz- és élettannal nem ismerős ember: kitűnően fogja tudni, hogy Iphigeniát szegyen Ifigénia-nak ejteni, de fogalma sem lesz arról, hogy a szive nem a bal bordák közt függ, hanem elől a mellkas közepén, mint Popovics V. Istvánnak a szent Száva-rend középkeresztje. A hétágu tudomány ugyanis a históriában is csuszva lép, s a legujabb kor történetéről csak a nyolczadik évfolyam utolsó hetében vesz pár órai tudomást, mivel az, hejhuj, bizony nem alkalmas anyag a bizantinizmus terjesztésére: Lola Montezről, vagy ama koronás Hohenzollernről, aki a márcziusi napokban megjelenik a sarokablakban, s didergő szájával élteti a szabadságot a fölséges népnek: ifjainknak bajos volna mesélni. Sőt tovább a természettudományokban is csak a Frauenhoffer-féle vonalak szegődtek a régebben meglevő leideni palackokhoz; az optika ugyanis hitágazati szempontból közzömbös tudomány, sőt néha hasznos is, mert a legtöbb főrabbinusnak és prelato di fiocettinek szüksége van pápa-

szemre. De már más ügy az állattan ügye. A mai napon átlapoztam a pesti középiskolákban használatos összes természetrajzi tankönyveket, s egyikben sem leltem meg azt a fontos anthropológiai tény, hogy Berlinben 1895-ben Dubois teljesen sarokba szorította Virchowt, odamutatván neki a jávai félemler csontjait, melyek világosan bizonyították az új-zeelandi ember, s a vörös utáncs közt lévő darwini fokozatot. Ez a tudomány tehát — nem kétlem, hogy bölcs és hasznos okokból — de tényleg szintén együtt van a többi gimnáziumi tudományokkal a maradiságban. A mathézis természetesen pláne velük létez az évtizedek óta mozdulatlan szakokkal. S a magyar és német irodalomtörténet s poétika szintén, mert az előbbieket nem haladnak az időben előbbre, mint amely határkövet Beöthy Zsolt és Riedl Szende jelöl, az utóbbinak pedig például egy betűje sem szól arról, hogy nyugaton az Arno Holzok már rim, mérték és ütem nélkül, teljesen egyéni formában irnak igen sok, igen szép verset. Minderről nem vesz tudomást a bölcs mozdulatlanság. S azonban mindezen végtelen mozdulatlanság mellett is, a mozdulatlan tudományokról irtak a magyar középiskoláknak ez őszön körülbelül *hetven új könyvet!* Hetven új könyv! Mi lehet bennük?! Őszülő fejjel pillantunk beléjük s ugyanazt találjuk, mint hajdan, mikor rövid mexikói nadrágban jártunk.

Senkisé haragszik a gimnáziumra azért, hogy szűk ismeretkört ölel fel s bánja a tatár, hogy Horációsról sohasem mondta el a professzorunk, hogy Augustus császár úgy csufolta a korsorus kicsiny természetét: »Az új verses könyved nem nagyobb, mint te magad.« Hogy Catullust plágiummal vádolták s hogy az ezüstkori költők a kereszténységet mint a zsidó szellem diadalát fájlalták, akár csak másfélezer évvel utóbb Schopenhauer: álmélkodásra indító adatok a klaszszikai korról, de szintén nem taníttatnak a gimnáziumban. Szűk idő, szűk matériát szolgáltat ott, de a jól összefarigcsált padokon mégis legalább vesztig ülni és ismereteket költeni tanul az ember, mint a tyúk. Egészen békés, hasznos világ biz az, csak szeptember elején támad benne egy kis forradalom, mikor ugyanis az édesapáknak és özvegy anyáknak a zsebükbe kell nyulni. Akkor feneketlen tánczra kerekednek az új könyvek, melynek szerzőit a Vosz Izsák szavával nevezém septuaginta interpretesnek, hetven tolmácsolóknak. Mi a csudát tolmácsolnak újra?!.. Az idén, igaz, új a tanítási terv, de ezt az új tanítási tervet praktice keresztül lehetett volna vinni *egyetlenegy új könyv nélkül.* Csak tanár kell hozzá, meg czeruza, mely a régi könyvben kihuzgálja a kihagyandókat s ha a miniszter irodalmi, művészi olvasmányokat kíván, akkor arra való a tanári könyvtár. Felolvastatom a Fauszt-szemelvényeket, de nem vetetek a diákkal könyvet. Kivált azért nem, mert első az izlés és Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter ur ha látná, bizonyára nem tűrné, hogy a leg-híresebb iskolakönyvkiadók ezentul is olyan gyalázatos rossz papírosra nyomassák azt a sok drága könyvet. Lehet, hogy a miniszter ezt sohasem fogja meglátni, de akkor bizonyos, hogy idővel az ő negyvenévi miniszter-ségének történetéről (bizonyos, hogy negyven évig marad miniszter) föl lesz jegyezve az is, hogy az ő professzorai éltek vissza leginkább az írói szabadsággal. A híres gimnázium-szakembernek R. H. Greinznak egész professzor-kritikáját nem akartam e nyilatkozathoz hozzáfűzni, de úgy is tudja mindenki, hogy ez az a szerző, aki a legtöbb divatos iskolakönyv és anthológia szerkesztését műveltebb kereskedősegek által végezhető munkának mondja. És valóban dicsérem is azt a jámbor tanárt, akinek kis szecsessziós természetrajzát augusztus végén annyira kicsufolták az ujságok. Ez a derék professzor volt az, aki könyvének megjelenését avval okolta meg, hogy ugyanis legyen végre egy könyv, amelyből a magyar

fiu megismerheti a magyar szarvasmarhát. Evégből a jó Singer és Wolfner segítségével magyar művészekkel rajzoltatta meg az állat- és növényvilág szépségeit, s noha szövegének sok gyarlóságát méltán rótták meg, ezeket a képtörekvéseket érteni kell és dicsérni. Végre ugyanis került egy tankönyvszerző, aki belátta, hogy az anyagban itt nem lehet újat adni, légyen hát legalább új a szeczeszsiói forma! Ez szempont, külön, mint a hetven tolmácsolóké.

Mellénk áll egyébiránt ebben a véleményben az egész előkelő magyar professzorvilág. Kiknek ismét az a szeczeszsiójuk, hogy egyáltalában elszakadtak a tankönyv-csinálástól. Mert valamennyi hallgat és munkától izzó fejét komolyabb fölírások fölé hajtja. Marczali Henrik, aki Ballagi Aladár után legkiválóbb historikusunk, nagy világtörténetet ír, de sem ő, sem Thallóczy nem gyárt iskolakönyvet. Alexander Bernát pályadijakat nyer, Kantot magyarázza és színházi kritikát ír, Bodnár Zsigmondot a világfejlődés törvényei érdeklik, Gyulai Pál sem készít könyvet a gimnazistáknak, Beöthy Zsolt egyszer tette, de valószínűleg megbánta, báró Eötvös Lóránt fizikáját sehol sem látjuk, ... a tankönyvirás ismeretlen nagyságok tevékenységi körének marad. Csak csinálják hát; hiszen a közoktatásügyi tanács szívesen approbálja a tankönyvek arczképcsarnokát, ahogy legmegfelelőbben lehetne e szép szürke, kék, vörös borítékokat nevezni. A miniszternek meg sok a gondja s akkora az idealizmus, hogy még mindig csak alkotni láttuk, de még sohasem láttuk széjjelütni. Azonban szeptember közepén vagyunk, midőn mint gyámok és apák már végigszittuk az egész tankönyváradsát s a tanárok és kiadók tudomány-irodalmi czirkuluskáit nem igen háborgatjuk többé. Már mindenki megvette a fiának a könyveket. Jó emberek vagyunk. Vártunk eddig s csak most fejezzük ki a megbotránkozásunkat ezen az egész sáfárkodáson.

Dániel.

HETI POSTA.

H. L. Hazug érzések, rossz formában.
T. K. 1. 2. Kóbor Tamás, 3. Ignatus, 4. Ambrus Zoltán.
K. S. A beküldött vers épelműségről tesz tanúságot, amit ezen-
nel szívesen konstatálunk.
Cs. Baja. A szerző szívesen köszöni elismerését.
P. J. Semper = Kóbor Tamás. Incubus = Heltai Jenő.

ABBAZIA.

DR. SZEGŐ KÁLMÁN

Gyermek-szanatoriuma és Vizgyógyintézete

ABBAZIABAN.

Közvetlen a tengerparton 6000 méter kiterjedésű saját park közepén. Fölvétel egész éven át, kiserettel vagy a nélkül.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Henneberg-selyem 45 kr.-tól

14 frt 65 krig méterenként — csak akkor valódi, ha közvetlen gyárainból rendeltetnek, — fekete, fehér és színes, — a legdivatosabb szövés, szín és mintázatban. Privát-fogyasztóknak postabér és vámmentesen valamint házhoz szállítva, — mintákat pedig postafordultával küldenek.

Henneberg G. selyemgyárai (cs. és k. udv. szállító) Zürichben.
— Magyar levelezés. Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. —

Az »Első Biztosító Intézetnél Katonai Szolgálat Esetére«

Ő cs. és kir. fensége József főherceg védnöksége alatt (Budapest V., Erzsébet-tér 1.) augusztus havában 1,054.200 koronáról szóló belépési nyilatkozat nyújtatott be s 1,027.000 koronáról szóló kötvény lón kiállítva. Az intézet tudvalevőleg fugetmekek számára biztosít tőkéket és járadékokat a katonai szolgálat költségeinek fedezésére, illetve be nem soroztatás esetén ellátás céljából a nagykorúság idejére. Az üzemhaszon a biztosítottaké s a besorozottak ezenfelül igen jelentékeny különjuttatásban is részesülnek.

A Nemzeti balesetbiztosító részvénytársaság f. év augusztus havában 1375 drb balesetbiztosítási kötvényt állított ki, melyek halálesetre 10,395.284 kor., rokkantság esetére 17,369.784 kor. és mulékony keresetképtelenség esetén 8714 kor. napi kártalanításra biztosított összegekről szólnak. Ugyanezen időszakban összesen 914 baleset és pedig 10 haláleset, 57 rokkantsági eset és 847 mulékony keresetképtelenségi eset jelentetett be fentnevezett társaságnál.

SZÉNÁSSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA.

párisi és lyoni selyemgyári raktára, Budapest, IV., Bécsi-utca 4.

Raktárunkon található a legszebb és legnagyobb választék divatos selyemkelmék, csipkék és szalagok, valamint gyöngytüllruhák és gyöngytüllkelme-diszkek. Fekete és színes selyemkelmék 85 krtól 14 frtig. Foulard-, Pongis- és Satin Liberty-selymek 65 krtól kezdve. Moiré, Pékin, Moiré-Mousselin minden színben. — Mintákkal kívánatra készséggel szolgálunk.

Egyéves önkéntesek

elegánsan, olcsón
és izlésteljesen felszereltetnek.

Árjegyzék

— postán bérmentve. —

Weiner és Grünbaum

cs. és kir. udvari szabók.

II. Vilmos császár udvari szállító, portugál kir. udvari szabók, József főherceg udvari szállító, József Ágost főherceg kamarai szállító.

Budapest, IV. kerület Váci-utca 27.

KAMFOROS ARCZKENŐCS

Ezen világhírű, száz éve forgalomban lévő kamforos arczenőcs, a hölgyek által annyira kedvelt és használt kenőcs, mely igen rövid idő alatt szépíti és ifjítja az arcot, eltávolít az arczból mindenemű tisztatlanságot, ugymint: szeplőt, pörsekenéseket, kiütéseket (Wimerli, atkát (Mitesser), majfoltokat stb. Az arczbort bársony-simává teszi és az arc szép üde és ifju színt nyer. Teljesen ártalmatlan anyagokból van összeállítva, a miért is a hölgyközönség egész nyugodtan használhatja az arcz apolására.

Minden köcsöghöz használati utasítás van mellékelve.

Fő és szétküldési raktár:

LÉDERER IGNÁCZ

a Magyar Király-hoz címzett gyógyszerháza

BUDAPESTEN, V., Marokkói-utca 2. Erzsébet-tér.

Egy kis köcsög ára 1 korona és egy nagy köcsög ára 2 korona. — Egy király-szappan ára 1 korona. — Egy doboz ibolya hölgypor (rizspor) ára 1 korona.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész.

IV., Ujvilág-utca 2.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

.. FIÓK MŰTEREM: ..

V., Erzsébet-tér 18. sz.

Fényképfelvételék iz-
léses, művészi ki-
... vitelben ...

Külön osztá'y:

külső, házonkívüli
fényképfelvételre.

Zongorák és piáninók

saját készítmény, melyek zeneművészeink által a hangszerek gyöngyeinek nevezteit el, valamint minden jelesebb külföldi gyártmány, ez időben az egész országban legszolidabban vásárolhatók és bérlehetők Keresztély Sándor zongorák: zítő mester mint zongoratermében

Budapest, Váci-körút 21. sz. (Ipar-udvar.)

Ócska zongorák be is cserélhetnek.

Bekötési

**** táblák

„A HÉT“

eddig megjelent összes kötetéhez, (egy évfolyam 2 kötet) kötetenkint 1 frt 30 kr előleges beküldése után portomentesen kaphatók „A HÉT“ kiadóhivatalában

VII. ker.,

Alsó-Erdősor 3. sz.

Dr. SPITZER arczenőcse

10 év óta minden világgrészen küldetik.

Csakis zöld czédulán levő ezen aláírással valódi

Dr. SPITZER

Dr. Spitzer

arczenőcse 35—50 kr.
mosdó ize 40 »
Szalvator-szappan 50 »
Lyoni-rizspor 50—80 »

eltávolítanak mindenemű arczfoltot, pörsekenést, szeplőt és ezáltal finomítják az arczbort,

Dr. Kovács kézpasztája,

(csakis félhold alakú vedjeggyel valódi) három nap alatt minden kezét gyengéddé és fehérré varázsol. Egy üvegtégely ára 60 kr.

Kapható minden gyógyszerháznál s gyógyüzletben.

Fő- és szétküldési raktár:

Dr. KOVÁCS ERNŐ gyógyszerháza és illatszergyára,
Budapest, VI., Gyár-utca 17. sz.

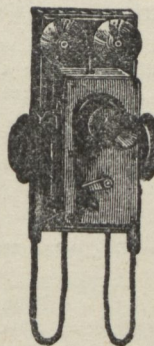
»Toilett-titkok« című füzetkét kívánatra ingyen és bérmentve küld.

DECKERT és HOMOLKA

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási-berendezők.

Gyár és iroda: BUDAPESTEN Raktár:
VI., Izabella-u. 88. V., Dorottya-u. 8.

a m. kir. államvasutak és a magyar állam szállítói,

a hangosan beszélő grafit mikrofon

feltalálói és szabadalom tulajdonosai. — Készít: telefonberendezéseket központtal vagy körkapesolással, elváltja régi berendezéseknek s egyes készülékeknek alapos átalakítását, továbbá: villámhárítókat, házi sürgönyöket, tűz- és vízjelző-berendezéseket stb.

Villamvilágítást

a legszakyszerűbb kivitelben, jutányos áron végez.

Árjegyzékek, költségvetések és ajánlatok bérmentve és ingyen.

Hol keressük a legjobb arczport?

Kérjük a
Müller J. L.
főle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arczporát, mely egy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb; való szakemberek által megvizsgálva, vegyileg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint pipereszer nélkülözhetlen, az arczbort a legszebb fehér színt, üdéséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt.

Crème Pompadour,

az az szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz edzésére használtatik reggel és este, azután »serail pouderrel« lesz behintve.

Kapható
gyáronál **MÜLLER J. L.** Egy téglya 1 frt 60 kr.

császári és királyi udvari szállító
illatszer- és pipereszappan gyári raktára
Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű
og-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.
Utánzásoktól óvatik.

Kiss József költeményei.

Nagy negyedréti, remek
kivitelű, pazar fényvel
kiállított illusztrált diszmnű,

Ferenczy Károly,
Grünwald Béla,
Hollóssy Simon,
Réti István,
Thorma János

rajzaival.

18 fénymetszettel,

12 külön műlappal és

30 képpel a szövegben.

Ára pompás díszkötésben

24 forint.

Havi 2 forintos részletre is megszerezhető RÉVAI TESTVÉREK irodalmi int. részvénytársaságnál (Budapest, Üllői-ut 18. sz.) és minden könyvkereskedésben.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legújabb égvényes
SAVANYU-KUT

legjobb asztali- és üdítő ital,
kitűnő hatásának bizonyult köhögéskor,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

MATTONI HENRIK, Karlsbad és Budapest.

A téli menetrend életbeléptetése a m. kir. államvasutak vonalain.

A magy. kir. államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon f. évi október 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényes nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb eltéréseket és változásokat tartalmazza:

A budapest—brucki vonalon.

A Bécsből Bruckon át d. u. 1 óra 45 perczkor Budapest k. p. u.-ra érkező gyorsvonat Tata-Tóváros állomáson utasok leszállása céljából feltélesen megállítatik Budaörs megállóhelyen az összes vonatok megállása megszüntetettik.

A budapest—esztergomi és buda—császárfürdő—kiterő—ó-budai vonalakon

a vasár- és ünnepnapokon Pilis-Csabáról Bpest ny. p.-u.-ra és Ó-Budáról—Buda—császárfürdői-kiterőre közlekedő esti helyi vonat forgalmon kívül helyeztetik; Pilis-Csaba tábor megállóhelyen pedig a vonatok megállása november hó 28-tól kezdve megszüntetettik.

A tokod—annavölgy—sárisápi vonalon

a Tokodról Annavölgy—Sárisápra közlekedő délutáni vegyesvonat az Esztergomból Almás—Füzitőre d. u. 4 óra 40 perczkor induló vonathoz csatlakozást nyer.

A kis-czell—boba—csáktornyai, ukk—tapolczai, türje—balaton—szt.-györgyi és kiskalud—szt.-iván—zala—szt.-iváni vonalakon

a nyári menetrend tartamára Kiss-Czell és Zala-Egerszeg között mindkét irányban bevezetett s Kis-Czellen a gyorsvonathoz Budapest felé, illetve felől csatlakozó személyvonat bezárólag f. évi október 31-éig marad forgalomban.

E vonatok megszüntetése napjától kezdve az ukk—tapolczai és türje—balaton—szt.-györgyi vonalakon a vonatok ismét a múlt évi téli menetrendnek megfelelően fognak közlekedni.

A budapest—marcheggi vonalon.

A nyári menetrend tartamára május, illetve június 1-étől Budapest és Érsekújvár, Budapest és Párkány-Nána, Budapest és Nagy-Maros, Budapest és Palota-Ujpest, valamint Pozsony és Marchegg között forgalomba helyezett naponkénti, illetve vasár- és ünnepnap helyi vonatok ismét megszüntetettik.

Megjegyeztetik azonban, hogy a jelenleg Párkány-Nánáról Budapestre este 6 órakor induló helyi személyvonat Nagy-Maros és Budapest között a téli menetrend tartama alatt is forgalomban fog maradni; a Budapestről jelenleg este 6 óra 30 perczkor Nagy-Marosra induló személyvonat pedig a nagy-maros—párkány-nánai vonalra is kiterjesztetik.

Forgalomban marad továbbá a jelenleg Budapestről éjjel 10 óra 45 perczkor Vácra és onnan reggel Budapestre közlekedő helyi személyvonat is, azon módosítással azonban, hogy az utóbbi vonat Vácra már reggel 5 óra 20 perczkor fog indulni.

A Budapest ny. p.-u.-ról d. u. 1 óra 45 perczkor Bécsbe induló gyorsvonat Vácra ismét 1 percznyi rendes tartózkodást nyert és ezen vonat úgy Vácra, valamint Nagy-Marosra és Párkány-Nánán leszállás céljából is igénybe vehető.

A Budapest és Galantha között mindkét irányban személyszállítással közlekedő éjjeli gyorstehervonat Palota-Ujpesten a fel- és leszállásra használható.

A budapest—hatvan—rutkai vonalon

a Budapest k. p.-u.-ra jelenleg csak Gödöllőről közlekedő délutáni helyi személyvonat ismét Hatvanból kiindulól fog közlekedni, ellenben a jelenleg Budapest k. p.-u.-ról délután Gödöllőre induló helyi személyvonat fprgalmon kívül helyeztetik.

A Hatvanból reggel 6 óra 52 perczkor induló helyi személyvonat október 31-éig bezárólag hagyatik forgalomban, ellenben e vonathoz csatlakozólag Pászthó és Hatvan között közlekedő tehervonatnál a személyszállítás már október hó 1-étől megszüntetettik.

Az aszód—balassa-gyarmat—losonczy vonalon

a Balassa-Gyarmatról Aszódra reggel érkező vegyesvonat Aszódra a Kassa felől érkező személyvonattal Budapest felé, az Aszódra d. u. Losonczyra induló vegyesvonat pedig Balassa-Gyarmaton az Ipolyság felől érkező személyvonattal hozatott csatlakozásba.

A zólyom-brézó—erdőköz—tiszolczi vonalon

a jelenleg Breznóbányáról Zólyom-Brézóra d. u. közlekedő tehervonatnál a személyszállítás a breznóbánya—erdőközi vonalra is kiterjesztetik; ellenben a jelenleg vasár- és ünnepnapokon este Zólyom-Brézóról Breznóbányára közlekedő vegyesvonat forgalmon kívül helyeztetik.

A miskolcz—füleki vonalon

Feled és Balogfalva között megszüntetettik a személyszállítás a délután, illetve este közlekedő tehervonatnál.

A budapest—kolozsvár—predeáli és budapest—arad—tövisi vonalakon.

A jelenleg Budapest és Predeál között Aradon át közlekedő gyorsvonat Budapest és Szolnok között a kolozsvári gyorsvonattal egyesítve fog közlekedni, Arad és Predeál között pedig forgalmon kívül helyeztetik.

Az Aradról Mária-Radnára naponta, Mária-Radnáról Aradra pedig vasár- és ünnepnapokon közlekedő esti helyi személyszállító vonatokat október hó 15-éig bezárólag maradnak forgalomban; ennek folytán a Tövisről este Aradra érkező személyvonatnál Mária-Radna és Arad között a szomszédos forgalmu és menetérti jegyek használatára fennálló korlátozás is csak október 16-ától kezdődőleg helyeztetik érvényen kívül.

Budapest, 1899. szeptember hó.

A Brassórol Ágostonfalvára jelenleg csak minden pénteken k. személyszállító tehervonat naponta fog személyszállítással közlekedni.

A Brassó és Predeál között csütörtökön, vasár- és ünnepnapokon mint a görög-keleti egyház ünnepnapjain közlekedő személyvonat megszűnik.

A vésztő—kötegyán—hollódi vonalon

a Vésztőről illetve Hollódról jelenleg d. u. induló vegyesvonat Vésztőre vetlen csatlakozást nyer a Nagy-Várad és Gyoma felől, illetve felé közlekedő vonathoz.

A piski—petrozsényi vonalon

a Petrozsényről—Piskire d. u. érkező vegyesvonat Piskin csatlakozást Budapestre Gyulafehérvárra közlekedő gyorsvonathoz. Bajesd, M. Bolibarlangon az utasok fel- és leszállása nem az eddigi feltételes helyeken, hanem az ujonnan létesített, illetve személyszállításra hasonlevü kiterőkön történik.

A nagy-szeben—olthid-kitérő—vöröstoronyi vonalon

a vasár- és ünnepnapokon közlekedő vonatok forgalmon kívül helyeztetik.

A brassó—zernesti vonalon

mindkét irányban este közlekedő 1—1 vegyesvonat ismét megszüntetettik.

A budapest—orsovai vonalon.

A Czegléről Budapest ny. p. u.-ra jelenleg d. e. 8 óra 25 perczkor érkező helyi személyvonat Kecskemétről kiindulól fog közlekedni, reggel 6 óra 10 perczkor indul és Budapest ny. p.-u.-ra d. e. 45 perczkor érkezik. Ugy ezen vonat, valamint a Budapest ny. p. u.-ról Czeglédre d. u. 3 óra 5 perczkor, a téli menetrend szerint azonban már d. e. 45 perczkor induló helyi vonat menetének gyorsítása folytán a megállóhelyen nem fog megállani.

A czepléd—szolnoki vonalon

Szolnokról reggel 5 óra 29 perczkor kiindulól egy új helyi személyvonat fog közlekedni, mely Czepléden csatlakozást nyer Budapest és Kecskemét között.

A temesvár—buziási vonalon

Temesvár-Józsefvárosról d. e. 8 óra 30 perczkor Buziásra induló vegyesvonat 2 és fél órával később, a Buziásról Temesvár-Józsefvárosra este 8 óra 30 perczkor induló vonat pedig mintegy 2 órával korábban fog közlekedni.

A kis-kőrös—kalocsai vonalon

mindkét irányban közlekedő reggeli 1—1 személyvonat ismét megszüntetettik.

A hegyes-feketehegy—palánkai vonalon

Palánkáról délelőtt Hegyes-Feketehegyre induló vegyesvonat Gajdóbrányra közlekedni, Zombor és Ujvidék felé, illetve felől.

A budapest—fiumei vonalon

Budapest k. p.-u.-ról Fiuméba este érkező gyorsvonat Tonin állomáson megállítatik.

Budapest k. p.-u. és Budafoke között a hajózás szünetelése alatt a gyorsvonat ismét egy-egy új vegyesvonat fog közlekedni. A vasár- és ünnepnapokon Fiuméből Delniczére és vissza közlekedő helyi vonat megszűnik.

Az uj-dombovári—b.-bródi és szabadka—dáljai vonalon

Megszüntetettik a Szabadka-Dálja és Bosna-Bród között mindkét irányban közlekedő gyorsvonat és a Zomborból reggel Szabadkára induló személyvonat továbbá a jelenleg B.-Bródból hajnalban Uj-Dombovárra induló személyvonat csak Bródból kiindulól fog közlekedni.

Ellenben a jelenleg csak Pécs és Eszék, illetve Bród és B.-Bród között közlekedő s Pécsről Budapest felé, illetve felől közlekedő gyorsvonat csatlakozó éjjeli személyvonatok folytatól az eszék—bródi vonalra is kiterjesztetnek.

Ezen vonatoknak bevezetése folytán a jelenleg csak Szabadka és Bród között közlekedő esti személyvonat ismét Dáljái nyer folytatást, Dáljái reggel 4 órakor Szabadkára induló új személyvonat helyeztetik forgalomba.

A borovo—vukovári vonalon.

A gyorsvonatoknak Szabadka és Bosna-Bród között való megszűntetése és az éjjeli személyvonatoknak az eszék—bródi vonalra való bevezetése folytán, a borovo—vukovári vonalon a vonatok ismét a múlt évi menetrendnek megfelelően fognak közlekedni.

A dugoselo—novskai és banova-jaruga—pakraczi vonalakon!

A Dugosello és Pakracz között mindkét irányban közlekedő gyorsvonat megszűntetettik, ellenben Banova-jaruga és Pakracz között a gyorsvonat egy-egy vegyesvonat helyeztetik ismét forgalomba.

A jelenlegi menetrendből az új menetrendre való átmeneti időszak az utazó közönség a következőkre figyelmeztetik:

A budapest—arad—tövis—predeáli vonalon

a Budapest k. p.-u.-ról szeptember 30-án d. u. 2 óra 15 perczkor induló vonat már csak Tövisig fog közlekedni, míg a predeál—arad—tövisi irányban közlekedő gyorsvonat a szeptember 30-áról október 1-jére hajnalban Predeál és Arad között már nem fog forgalomba helyezettetni, hanem október 1-én reggel csak Aradról fog indítani.

Az uj-dombovár—b.-bródi vonalon

a jelenleg Pécsről éjjel előtt Eszékre érkező személyvonat szeptember 30-án október 1-jére hajló éjjelen már B.-Bródig fog közlekedni.

Az új menetrendre vonatkozó részletes adatok ugy a menetrendi táblából, mint a személypénztárak, menetjegyirodák és egyéb elárúróhelyeken 30 fillérért kapható menetrendi-könyvecskékből vehetők ki.

Az igazgató